

Dee woto u Masa Jesosi dee Maikusi sikifi

Wan wöutu a fesi.

Söö. Wë andi di pisi u di buku aki o taki da u, dee sëmbë?

Wë a di fosu kamian, nöö di pisi aki de kai Maikusi, biga hën da di në u di womi di de taa sikifi ën. Nöö a so pisi u Gadu Buku de ta kai di womi aki Johanisi Maikusi. Di womi aki an bi dë wan u dee tuwalufu bakama ta waka ku Masa Jesosi hiniwanten e, ma a bi dë wan biibima nöö u di ten dë.

Nöö fa Maikusi sikifi sondi u Masa Jesosi aki, nöö a sikifi andi a bi jei fëen a oto sëmbë, ku andi hënseei bi sabi tu. Biga di dee bakama u Masa Jesosi seti di wooko ta tja di buka ta konda a köndëköndë, nöö di Maikusi aki bi dë ku de a di wooko. Nöö so sëmbë si kuma Petuisi hën bi konda sëmëni u dee sondi dëen, biga a ta fan hia sondi u Petuisi a di pampia aki.

Wë nöö dee fö sëmbë dee bi sikifi soni u di libi u Masa Jesosi a goonliba aki, nöö so u de bi sikifi möön fini a dee soni dee a bi ta lei. Ma Maikusi, hën a sikifi möön fini a dee soni dee a du, be sëmbë sabi taki aai, Masa Jesosi bi abi gaan kaakiti ku gaan taki tuu.

Nöö di a o tapa di pampia, hën a taki finifini fa de kii Masa Jesosi. Ma nöö fu di a taki a di weki baka a dëdë fëen kölö poi, hën mbei wanlö oto sëmbë taki di pisi dë go möön longi.

Nöö dee leima ta mēni kuma Maikusi sikifi di pampia aki kuma 70 jaa baka di Masa Jesosi ko pali a goonliba aki. Nöö fa a sikifi ën, nöö a sikifi ën da dee oto köndë sëmbë dee an dë Dju sëmbë, be de sabi dee soni dee Masa Jesosi bi du di a bi dë a goonliba aki.

Aki ta lei fa di Bunu Buka

u Masa Jesosi seti.

Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Joh. 1:19-28

¹ Söö dee sëmbë, leti kumafa woo taki aki, nöö sô nöö di Bunu Buka u Masa Jesosi di Paamusi Könu seti e. Jesosi Keesitu hën da di Mii u Masa Gaangadu seei, nöö di pampia aki o lei i fa a dë.

² Nöö a bi ko pasa leti kumafa di sëmbë de kai Jesaaja bi sikifi buta a di Buku u Gadu. Biga Jesaaja bi dë wan tjabukama u Gadu u fesiten, hën a sikifi wan soni u di Könu Gadu bi paamusi taa a o manda ko a dee Dju sëmbë. A taa, Gadu o manda wan sëmbë waka a di Paamusi Könu dë fesi faa musu buta sëmbë a pasi dëen.

³ Nöö di sëmbë dë o dë a di sabana dendu ta bai basia ta taki taa:

Un seeka di pasi da Masa ooo,

be a dë limbolimbo gbegedee dëen.

Un seeka dee bendibendi pisi u di pasi,

be de ko dë tololoo.

Sô Jesaaja bi sikifi taa sô wan sëmbë o ko sai dë ta bai.

⁴ Wë nöö da sô a ko pasa tuu leti kumafa Gadu bi taki dë e. Biga wan womi de kai Johanisi di Dopuma, hën Gadu manda ko. Nöö fa a ko naandë, nöö a ta libi a di sabana dendu u di pisiwata de kai

Judea. Naandë a ta bai di basia ta dopu sëmbë. Nöö sëmëni sëmbë ta ko nëën nöömö, nöö a ta bai ta taki: “Un bia disa di hogilibi fuunu oo, nöö unu ku Masa Gaangadu o ko bunu. Gaangadu an o hoi dee hogi du fuunu a bëë möön.” Sö a ta bai ta taki.

⁵ Nöö hii dee sëmbë u di pisiwata u Judea naandë, ku di mama köndë fëen de kai Jelusalen, nöö de tuu ta ko a Johanisi naandë ta ko ta haika fa a ta bai di basia. Nöö hën de ko ta piki taa: “Awa, wa ta libi bunu tuu.” Nöö te wan sëmbë i piki sö kaa, nöö Johanisi ta dopu i a di lio de kai Joodan dë.

⁶ Söö. Wë nöö di koosu fu Johanisi di a ta bisi nëën sinkii, a mbei ku di puuma u di mbeti de ta kai kamëli. Atiti ku höniwata da sonde u njan fëen. Sö wan sëmbë a bi dë e.

⁷⁻⁸ Nöö Johanisi toona ta fan ku dee sëmbë. A taa: “Un haika e, dee sëmbë. Wan oto Sëmbë o ko a mi baka nöö a hebi möön mi gaanfa e. Ma bumbuu tjika seei u sa bendi lusu di susu fëen puu nëën futu. Fa mii dë aki, mi ta dopu unu ku wata, ma di Sëmbë di o ko dë, nöö hën a o dopu unu ku di Akaa u Masa Gaangadu. „Biga a o mandëen ko a unu liba.”

Di pisi aki o lei fa Johanisi

dopu Masa Jesosi.

Mat. 3:13-17; Luk. 3:21-22

⁹ Wë nöö di juu dë, hën Masa Jesosi kumutu a di köndë de kai Nazalëti u di pisiwata de kai Galilea, nöö hën a ko a Joodan Lio naandë fu Johanisi musu dopu ën. Nöö hën Johanisi dopu ën te a kaba.

¹⁰ Nöö fa Masa Jesosi ta kumutu a di wata dendu ta ko a tela, nöö hën a luku nëën liba ala hën a si

liba jabi hooo. Nöö hën a si di Akaa u Gadu kuma wan pomba bazia ko nëën liba.

¹¹ Nöö hën wan töngö piki a liba ala taa: “I da mi lobi Womi Mii. Libi fii ta kai ku mi e.”

Sö wan soni pasa di Masa Jesosi dopu.

Aki di didibi ta biinga ku Masa Jesosi faa du hogi.

Mat. 4:1-11; Luk. 4:1-13

¹² Söö. Wë nöö a baka u di dë, nöö hën di Akaa u Gadu tja Masa Jesosi go a wan sabana kamian.

¹³ Nöö hën a go dë ala hii föteni daka. Nöö a dee föteni daka dendu dë, nöö di didibi ta mbei möiti ku ën nöömö faa musu piki ën buka a soni, ma nöö Masa Jesosi an du kumafa a kë möönsö.

Nöö fa Masa Jesosi dë a di sabana dee hia daka naandë, nöö dee mbeti u di sabana bi sai dë tu, ma dee basia u Gadu Köndë bi dë ku ën ta tjubi ën.

Aki o lei fa Masa Jesosi kai

dee fosu bakama fëën.

Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15, 5:1-11

¹⁴ Hën de dë te wan daka, nöö hën de kisi Johanisi di Dopuma söötö a dunguwosu. Nöö baka u di dë, hën Masa Jesosi toona go a Galilea, nöö hën a seti ta waka ta lontu ta konda di Bunu Buka u Gadu da dee sëmbë u di pisiwata dë.

¹⁵ A ta taki da de taa: “Di juu ko zuntu e, u Masa Gadu musu tii unu a wan njunjun fasi. Nöö ee wan sëmbë i kë ko a di Njunjun Tii u Gadu dendu, nöö i musu bia disa di hogilibi fii, nöö i piki di Bunu Buka u Gadu di mi ta konda aki.” Sö Masa Jesosi ta taki da de.

¹⁶ Nöö wan piki ze bi dë a di pisiwata u Galilea naandë. Te wan daka nöö hën Masa Jesosi go ta

waka a di ze dē bandja, nöö hën a ko miti ku tu womi. Dee womi aki dē baaa ku baaa. Wan de kai Simon, hënseei de ko ta kai Petuisi. Di otowan da Andiasi. De dē ta tuwë nēti u de kisi fisi biga hën da wooko u de de ta du.

¹⁷ Nöö hën Masa Jesosi kai de tu baaa dē te de piki. A taa: “Un ko dē ku mi ta waka a mi baka e, nöö mi o lei unu fuun kisi libisëmbë tja ko a mi sē.”

¹⁸ Nöö wantewante naandë, hën de tu womi disa dee nēti u de hën de go ta waka a Masa Jesosi baka.

¹⁹⁻²⁰ Nöö hën Masa Jesosi waka go möön longi, nöö hën a ko si tu oto baaa möön. De seei dē höndima tu ta kisi fisi. Nöö fa Masa Jesosi ta pasa dē, nöö de bi dē ku de tata a boto ta seeka wanlö nēti u de. Wan u dee baaa de ta kai Johanisi, di otowan da Jakobosi, nöö di tata u de hën de kai Zebedeosi.

Nöö di Masa Jesosi si de tu baaa dē, hën a kai de taa: “Un ko go ku mi e.” Nöö hën wante dē, hën de disa de tata ku dee wookoma u de naandë, nöö hën de go ta waka a Masa Jesosi baka.

Aki ta lei fa Masa Jesosi abi taki

a dee gadu liba tjika.

Luk. 4:31-37

²¹ Nöö hën Masa Jesosi kumutu naandë, hën ku dee bakama fëen, hën de go a wan u dee köndë u Galilea de ta kai Kapenaumi. Nöö hën de dē te di saba daka, hën Masa Jesosi go a di keikiwosu u di köndë go ta lei dee sëmbë dee bi ko dē di lei fëen.

²² Nöö fa a ta lei de naandë, a bigi da hii sëmbë tee na sonde. Biga an ta lei de kumafa dee Sabima

u Wëti bi guwenti u lei de Gadu wöutu, ma a ta lei de seei a wan apaiti fasi kuma hënseei abi di lei.

²³ Wë nöö di daka dë gbolo, wan womi bi dë a di keikiwosu naandë, a dë ku wan soni nëen liba. Nöö hën wë a bai ko a hedi ko ta fan. A taa:

²⁴ “Jesosi u Nazalëti, andi seei u ku i abi? I ko aki fii kaba u a sösö nö? Wë mi sabi ambë da i. I wë da di apaiti Sëmbë u Gadu di a manda ko a di goonliba aki.”

²⁵ Nöö hën Masa Jesosi bai ën taa: “Kabuka naandë! Kumutu a di sëmbë liba wante.”

²⁶ Nöö fa a fan dë, hën di soni ko möön taanga a di sëmbë liba te hii sinkii fëen ta tëëmë tjatjatjatja. Hën a bai taanga bifö a kumutu nëen awaa.

²⁷ Wë nöö fa di soni pasa naandë, a ko foondo dee sëmbë tumisi. Hën de ko ta taki da de na de taa: “Dee sëmbë, andi u ta si aki? Njunjun lei ko a u nö? Di sëmbë aki abi taki a dee soni ta kisi sëmbë a hedi liba tee de ta piki hën buka a sondi seei.”

²⁸ Nöö hën di soni Masa Jesosi du naandë paaja a hii dee köndëköndë u Galilea tuu paliiii dou. Sö a bigi da sëmbë tjika.

Aki ta lei fa Masa Jesosi

kula wanlö hia sëmbë.

Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41

²⁹ Nöö hën Masa Jesosi kumutu a di keikiwosu naandë, hën ku Jakobosi ku Johanisi, nöö hën de go a di wosu u Simon ku ën baaa Andiasi.

³⁰ Di juu dë di mai u Simon bi dë ku gaan fëbë. A dë leti a bedi naandë. Hën de kondëen da Masa Jesosi.

³¹ Nöö hën wë Masa Jesosi go a di mama, hën a panjëen a maun hopo ën sindo. Nöö hën wante-wante di fëbë go, a ko bunu seei te a hopo seeka soni da de.

³² Nöö hën de dë tefa sonu go, hën dee sëmbë u di köndë tja sëmbë te a hia ko a Masa Jesosi naandë. Dee sëmbë de tja ko dë, de dë ku peipei siki ufö i abi dee sëmbë dee dë ku soni a hedi.

³³ Hii sëmbë u di köndë tuu fiaa hai ko a di dööbuka naandë,

³⁴ nöö hën Masa Jesosi kula hii dee sëmbë ku dee peipei siki naandë te a kaba. Söseei a jaka dee soni ta kisi sëmbë a hedi. An da de pasi u de fan möönsö, biga an kë u de konda ambë dëen.

Aki ta lei fa Masa Jesosi lei dee sëmbë u di pisi-wata u Galilea.

Luk. 4:42-44

³⁵ Nöö hën di mamate biten, ganian an kanda seei, nöö hën Masa Jesosi hopo. Hën a kumutu a di köndë ganda go dë a wan kamian piiii hën wanwan ta begi Masa Gaangadu.

³⁶ Te wan pisi hën Simon ku dee otowan fëen ko hopo, de an si Masa Jesosi a wosu dë, hën de go ta suku ën te fa de ko si ën.

³⁷ Nöö hën de hakisi ën taa: “Andi pasa? Dee sëmbë ta hakisi fa fii poi.”

³⁸ Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Nönö, na soni. Ma un boo go a dee oto köndë ala tu e, go tja di Bunu Buka u Gadu go paaja. Biga wë hën mbei mi ko a goonliba.”

³⁹ Nöö hën de kumutu ala, hën de ta waka a dee köndëköndë u Galilea tuu. Fa de ta waka dë, nöö Masa Jesosi ta konda di Bunu Buka u Gadu da dee

sëmbë a hii dee keikiwosu u dee Dju sëmbë. Nöo a ta jaka dee soni ta kisi sëmbë a hedi ta puu a de liba.

Aki ta lei fa Masa Jesosi kula

wan sëmbë ku tjinasiki.

Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16

⁴⁰ Hën de dë te wan daka, nöo hën wan sëmbë dë ku tjinasiki ko a Masa Jesosi. Nöo hën a tjökö kini a goon nëen fesi begi ën taa: “Ee, Masa o, mi sabi taa ee i kë i sa kula mi o.”

⁴¹ Nöo hën tjali u di sëmbë kisi Masa Jesosi, nöo hën a tëndë maun panjëen. Hën a taa: “Aai mati, mi kë e. Be i ko bunu wante!”

⁴² Nöo fa a fan dë, hën di sëmbë ko bunu wantewante naandë, di tjinasiki an dë u si nëen sinkii möön seei.

⁴³⁻⁴⁴ Nöo hën Masa Jesosi mandëen taa be a go. Ma nöo a bai ën tu taa: “Na konda di sondi pasa ku i aki da sëmbë e! Ma waka tololo go a di begima di ta dë a di keikiwosu, be a si taa i ko bunu. Nöo i tja di paima go tuwë da Gadu kumafa Mosesi bi taki.” „Biga gaanduwe Gadu bi da wan tiima u dee Dju sëmbë de kai Mosesi dee wëti fëen. A taa te wan sëmbë i ko bunu u sô wan siki, nöo i musu tja paima go da Gadu bifö i sa toona go a wosu baka.»

⁴⁵ Ma nöo fa di sëmbë kumutu naandë, an tapëen buka möönsö. Ma a go ta paaja di taki naandë te dou hii di köndë, te Masa Jesosi an bi sa ko a dee köndë ganda möön u sëmbë si ën. Nöo hën a fika a döösë ka sëmbë an ta dë hia, ma töku sëmbë ta kumutu a hii së nango nëen ala eti.

2

Aki Masa Jesosi kula wan sëmbë.

Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26

¹ Baka wan tu daka sö, hën Masa Jesosi toona go a Kapenaumi. Nöö an dou seei, hën di njunsu paaja taa sö wan soni, Masa Jesosi toona ko nëën wosu.

² Nöö hën dee sëmbë u di köndë booko gulululu ko fuu di kamian naandë pöö te kamian an dë u denda go a wosu dendu möön seei.

³ Di juu dë, Masa Jesosi dë a di wosu dendu ta konda di Buka u Gadu da dee sëmbë.

Te wan pisi hën fö womi ko dou ku wan lanlan sëmbë di de ta tja a wan kama liba ko dëen faa kula.

⁴ Ma nöö fa sëmbë hia a di kamian tjika dë, nöö de fö womi an sa feni pasi u pasa go dou a Masa Jesosi. Nöö hën de subi a wan sikada go a di wosuliba. «Biga dee wosuliba u di köndë bi dë paatapaata.» Nöö hën de fula wan baaku leti a Masa Jesosi liba dë, hën de saka di womi a di kama liba zëngëe ku tatai te go buta leti a Masa Jesosi fesi a goon dë.

⁵ Nöö hën di Masa Jesosi si fa dee womi ta biibi ën tjika te de mbei sö wan gaan möiti, nöö hën a taki da di lan womi taa: “Na fëëë, womi. Mi da i paadon u dee hogi dee i bi du. Masa Gadu an ta hoi i a bëë möön e!”

⁶ Ma nöö wanlö Sabima u Wëti bi dë sindosindo leti naandë ta haika soni. Nöö di fa Masa Jesosi fan dë an bunu a de seei, kwetikweti. Nöö hën de ta guunjëen a de hati taa:

⁷ “Unfa di womi dë sa a’ hati u taki sö wan gaan soni? Na sösö a ta sösö Masa Gadu nö? Biga ambë

sa puu sēmbē a Gadu bēē boiti Masa Gadu seei nōō?”

⁸ Ma nōō Masa Jesosi sabi taa sō de ta pakisei, nōō hēn a hakisi de taa: “Dee sēmbē o, unfa un ta mēni hogi u mi a unu hati sō?”

⁹ Wē mi hakisi unu e, taa ee fii taki da sō wan sēmbē taa Gadu puu ēn a bēē, ee nasō fii taki dēēn taa, be a hopo waka go, nōō undi u de tu soni dē sa mōōn fukē u taki ku buka? „Na di fosu wan nō? Biga sēmbē an sa go a Gadu go hakisi ēn ee a puu di sēmbē a bēē tuu.”

¹⁰ “Ma nōō un luku. Mi o lei unu taa Mi di ko Libisēmbē Mii aki, na fan nōō mi sa fan, ma mi abi makiti tu a di goonliba aki fu mi sa puu sēmbē a Gadu bēē.”

¹¹ Nōō hēn a bia fan ku di womi taa: “Mati, hopo taanpu! Tei i kama nōō i go fii a wosu!”

¹² Nōō fa a fan dē, hēn di womi hopo vu taanpu a pē a dee hia sēmbē fesi naandē, nōō hēn a tei ēn kama hēn a waka go fēēn a wosu.

Nōō di soni naandē bigi da hii sēmbē tee de ko ta gafa Gadu taa: “Hoo, wa si sō wan gaan soni wan daka.”

Aki Masa Jesosi kai Leifi

faa ko waka nēēn baka.

Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32

¹³ Nōō hēn Masa Jesosi kumutu hēn a go a di piki ze u Galilea bandja. Nōō sēmbē ta ko nēēn naandē te a hia, nōō a ta da de di lei fēēn.

¹⁴ Nōō hēn a ta waka nango. Te wan pisi, hēn a si wan womi de kai Leifi. „Hēn seei da Mateosi.” A dē fēēn sindosindo a wan piki wosu a bandja pasi dē ta pii lantimōni, biga hēn da wooko fēēn kaa. Nōō

di Leifi aki, wan womi de kai Alufasi hën pai ën. Nöö di Masa Jesosi si ën, hën a kai ën faa musu ko bakama fëen. Nöö wantewante hën Leifi hopo ko ta waka nëen baka.

¹⁵ Wë nöö a ko pasa sö taa Leifi kai Masa Jesosi ku dee bakama fëen fu de musu ko njan ku ën nëen wosu. Nöö hën de go sindo u de njan. Nöö sëmëni u dee pii-lanti-mönima ku sëmëni oto sëmbë dee abi poi në a di köndë, nöö sö de ko dë ta njan ku de a wan tafa makandi. Biga hia u dee lö pei sëmbë naandë bi ta waka a Masa Jesosi baka kaa.

¹⁶ Te wan pisi nöö hën wë dee Sabima u Wëti ko ta pasa naandë gbolo, dee u di Dju paatëi de kai Falisei. Nöö hën de ko si Masa Jesosi dë sindosindo ku dee pii-lanti-mönima ku dee oto nëpoima u di köndë dë ta njan makandi, nöö di sondi an bunu a de seei, kwetikweti.

Nöö hën de hakisi dee bakama u Masa Jesosi taa: “Faandi mbei di mësitë fuunu go dë ta njan ku dee lö pei sëmbë naandë a wan tafa u du?”

¹⁷ Nöö di Masa Jesosi jei di hakisi u de, nöö hën a piki de a nöngö taa: “Dee sëmbë o, unfa un mëni? Wan sëmbë di siki ku wan sëmbë di dë bumbuu, unđi u de abi data fanöudu? Na di sikima nö? Wë nöö ma ko u kai dee sëmbë dee dë bumbuu sëmbë kaa e, ma mi ko u kai dee sëmbë dee an ta libi bunu a Gadu wojo, fu mi heepi de.” Nöö sö a piki de.

Aki ta lei faandi mbei Masa Jesosi

ku dee bakama fëen an ta disa

u njan a di fasi u Dju.

Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39

18 Hën de dë te wan pisi. Nöö di juu dë, dee bakama u Johanisi di Dopuma ku dee u dee Faliseima ta hoi deseeri söndö njan. Biga sö dee Dju sëmbë abi wan guwenti taa so juu de ta tja hangì u wan pisiten fu begi hedi. Nöö hën wan tu sëmbë ko a Masa Jesosi, hën de hakisi ën taa: “Faandi mbei dee bakama u Johanisi ku dee u dee Faliseima ta tja hangì fu begi hedi, ma i ku dee bakama fii wan ta du sö?”

19 Nöö hën Masa Jesosi piki de a wan nöngö fasi, a taa: “Fa u dë aki, ee wan sëmbë o tööu, nöö a o kai sömëni sëmbë ko a di piizii, na sö nö? Wë nöö solanga di tööuma dë ku de naandë, nöö de an sa ta kusumi ta tja hangì. Wai nöö de o ta wai.

20 Ma te di juu dou de ko puu ën a de mindi bifö de o sa ta kusumi ta tja hangì awaa.”

21 Nöö hën a taa: “Fa mi ta fan ku unu aki, ma a sa toobi unu fu un tei. Biga na wan sëmbë o tei wan njunjun koosu pisi u lapu wan awoo koosu. Biga te i wasi ën nöö di njunjun pisi o hai kumutu disa di awoo wan, nöö di baaku o ko möön bigi möön leki fa a bi dë kaa.

22 “Söseeri tu, ja sa tei wan njunjun win lai a wan awoo mbeti kakisa saku. Biga di awoo saku gaandi kaa, an ta hai möön. Nöö ee i lai di njunjun win go nëën dendu, nöö te di win soopu nöö di saku o tënë tuwë di win fiaa. Da a ko dë i lasi di win fii ku di saku tuu.

“Ma nöö i musu tei wan njunjun saku nöö i lai di njunjun win nëën, nöö de tuu o dë bunu kumafa a fiti.”

Aki ta lei taa Masa Jesosi

hën da basi u di saba daka.

Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5

²³ Nöo hën de dë te wan saba daka, nöo hën wë Masa Jesosi ku dee bakama fëen ta latja ta pasa a wan goon dendu. Di goon naandë, de paandi wan pei soni kuma alisi nëen, ma i sa njan mën kuakua. Nöo hën wë dee bakama ta booko dee taka dee bendi ko a di pasi naandë ta gili a maun ta njan.

²⁴ Di juu dë wanlö sëmbë u di Faliseima kulupu si de, hën de ko hakisi Masa Jesosi taa: “Fa dee bakama fi ta du dë, na Gadu wëti de ta poi nö? Biga de ta wooko a saba daka.”

²⁵⁻²⁶ Nöo hën a piki de taa: “Wan bi lesi a Gadu buku nö, di soni bi pasa ku Dafiti a di ten u di Kaba Hei Begima de kai Abiata? Hangi bi ta kii hën ku dee mati fëen, nöo hën a go a di wosu u Gadu, hën dee begima da de di bëë di de ta buta da Gadu naandë. Nöo hën Dafiti njan mën, hën ku dee mati fëen tuu. Wë nöo di bëë naandë, dee begima wanwan nöo bi a’ pasi u njan mën, na sö nö? „Ma tökuseei Gadu an tei Dafiti ku dee sëmbë fëen fu hogi di de njan mën o.”

²⁷ Nöo hën a taki da de taa: “Haika e, dee sëmbë. Masa Gaangadu an mbei libisëmbë fu de hoi saba tjina hedi e, ma a mbei di saba faa heepi libisëmbë.

²⁸ Nöo mi taki da unu, taa Mi di i si ko Libisëmbë Mii aki, nöo mi dë Masa a hii soni liba e te dou ku di saba tuu.”

Sö wan soni Masa Jesosi taki da dee Faliseima a di ten dë.

3

Aki ta lei fa Masa Jesosi kula

wan sëmbë a saba daka.
Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11

¹ Wë nöö a wan oto saba möön, hën Masa Jesosi toona go a di keikiwosu. Nöö di a go dou, nöö wan womi sai naandë, wan së maun fëen dë dëedëe tjakaa.

² Ma nöö sëmbë dë leti dë ta watji Masa Jesosi ee a o kula di womi a di saba daka naandë, biga de kë feni föutu nëen u de tjëen go kaagi.

³ Nöö hën wë aan soni. Hën Masa Jesosi taki da di womi di dë ku di dëedëe maun naandë taa be a hopo taanpu a dee hia sëmbë fesi dë. Nöö hën a hopo taanpu.

⁴ Nöö hën Masa Jesosi bia hakisi dee sëmbë dee sai naandë taa: “Unfa Gadu Buku taki, dee sëmbë? Undi möön bunu? Fii du bunu a saba, naa fii du hogi? Fii musu puu sëmbë a dëdë buka, naa fii disëen faa dëdë? Unfa Gadu wëti sikifi fëen?” Ma nöö fa a hakisi de naandë, na wan sëmbë piki ën möönsö, de tuu ko dë pii.

⁵ Nöö hën a luku de ku hatiboonu. Ma nöö a hati ën tu, fu di de abi sö wan taangajesi da Gadu te tjali u sëmbë an ta kisi de möönsö.

Nöö hën a bia fan ku di womi taa: “Mati, tëndë di maun fii i si.” Nöö hën di womi tëndëen maun, nöö hën wantewante di maun ko bunu leti kumafa a bi musu dë.

⁶ Nöö hën wë dee Faliseima kumutu dë, hën de waka go langalanga tee a di kulupu u di Könu u di köndë, hën da Helodi. Nöö hën de ko ta kuutu makandi unfa u de du de kisi Masa Jesosi kii.

„Sö di soni Masa Jesosi du dë hati de tjika.”

Aki ta lei fa dee sëmbë ta ko hia a Masa Jesosi liba.

⁷ Wë nöö wan daka möön, hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen hën de go a di piki ze u Galilea bandja.

⁸ Nöö fa de ko dou dë, hën wanlö hia sëmbë hai ko nëen gidjii, dee sëmbë u Jelusalen ku hii dee oto köndë u Judea, ku dee u di pisiwata de kai Idumea, ku dee sëmbë dee ta dë a di oto së banda u Joodan Lio, ku dee u dee köndëköndë u dee pisiwata de kai Tilusi ku Sidon. Sö dee sëmbë hai ko a Masa Jesosi tjika, biga de bi jei u dee foondo wooko a ta du.

⁹ Nöö di de ko hia sö kaa, nöö hën Masa Jesosi taki da dee bakama fëen taa be de seeka wan boto buta a bandja wata naandë dëen. Biga fa a ta kula sëmbë dë, nöö awaa seei de ta pusa ta ko nëen liba.

¹⁰ Biga de ta si taa ee de nama nëen, nöö de sa ko bunu nöömö.

¹¹ Di juu dë, dee sëmbë dë ku soni a hedi, te de ko dou a Masa Jesosi nöö de ta bai kai olo seei kai a goon. Nöö de ta taki dëen taa: “U sabi ambë da i e! I da di Mii u Masa Gaangadu.”

¹² Ma nöö hiniwanten te de taki sö kaa, nöö Masa Jesosi ta gandji da de taa de an musu taki di soni dë.

Aki ta lei ambë ku ambë Masa Jesosi tei u ko bakama fëen.

Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16

¹³ Wë nöö te wan pisi hën Masa Jesosi go a wan kamian ka wanlö hia kuun dë, nöö hën a kai sëmëni sëmbë u de ko nëen.

¹⁴ Nöö hën a pii tuwalufu womi a de dendu tei u de fika ku ën ta lei nëen nöömö, nöö de de kai “apösutu”. Nöö a o manda de go a köndëköndë u de paaja di Bunu Buka u Gadu,

¹⁵ nöö a o da de makiti tu u de ta jaka dee gadu ta kisi sëmbë a hedi puu a de liba.

¹⁶ Söö. Wë nöö dee në u de tuwalufu womi dee a tei dë, nöö di fosu wan hën da Simon, hën Masa Jesosi ta kai Petuisi.

¹⁷ Nöö joo kisi Jakobosi ku ën baaa Johanisi, de da de tu womi mii u di womi de kai Zebedeosi. Nöö Masa Jesosi da de wan në, a ta kai de Boanëgësi, nöö di në dë hën kë taki “Mii u Döndö”, biga sö de tu baaa fasi bi dë.

¹⁸ Nöö baka u dee baaa dë, nöö joo kisi Andiasi, Filipi, Batolomisi, Mateosi, Tomasi ku wan oto Jakobosi. Hën tata da Alufasi. Nöö joo kisi Tadeosi ku wan oto Simon, nöö di womi aki, hën bi dë a di paatëi u dee sëmbë dee ta suku u puu Loomë lanti a de liba.

¹⁹ Ufö joo kisi Judasi Isikaliotu, hën o sei Masa Jesosi buta a dee felantima maun.

Nöö sö wanlö sëmbë Masa Jesosi tei u de dë ku ën makandi e.

Aki dee Dju hedima taa Masa Jesosi ta wooko ku didibi kaakiti.

Mat. 12:22-32, 46-50; Luk. 8:19-21, 11:14-23, 12:10

²⁰ Te wan daka möön hën Masa Jesosi go dë a wan wosu, nöö hën sëmbë booko ko nëën naandë tee hën ku dee bakama fëen an sa fendi pasi u njan seei.

²¹ Te wan pisi hën dee mama bëë fëen ko jei taa sö ta pasa, hën de taa de o ko tei ën tja go. Biga de ta si kuma tja sondi kamian fëen an dë bunu möön.

²² Nöö di juu dë, wanlö Sabima u Wëti u Jelusalen bi dë a Masa Jesosi naandë, hën di de si andi ta pasa hën de taa: “Wë di sondi aki an dë u

taki oto fasi möönsö e. Hën di gaan hedima u dee didibi de kai Belisabo hën wë kisi ën a hedi sö. Hën ta dëen di taanga faa ta jaka dee gadu puu a dee sëmbë liba.”

²³ Nöö Masa Jesosi sabi taa sö de ta taki, hën a kai de ko, hën a taki da de taa: “Dee sëmbë, unfa di didibi sa jaka dee otowan fëen puu a wan kamian? A sa booko di tii fëen seei sö nö?”

²⁴ Biga ee dee sëmbë u wan köndë hopo feti ku deseei, nöö na booko di köndë dë o booko nö?

²⁵ Söseei ee wan bëë hopo ta feti ku deseei, nöö na booko di bëë naandë ta booko kaba a sösö nö?

²⁶ Wë nöö ee di didibi ta feti ku ën seei sö, nöö nëen da a ta kaba di tii fëen a sösö nö? Ma nöö di soni ta pasa aki, na di soni un ta taki dë e.

²⁷ “Ma mi o taki da unu andi da di soni ta pasa aki. Te joo go tei gudu a wan taanga womi wosu, nöö i musu kisi ën tai gingin ufö i sa go tei dee gudu fëen awaa. Wë nöö hën u ta du aki e.

²⁸ Nöö un dee leima u wëti aki, un haika. Fa i si un fan dë, un musu mëni unu seei e. Biga fu hii dee hogi dee sëmbë ta du, ee de ta kosi Masa Gaangadu seei ta sösö ën ta poi ën në, Gadu sa puu de nëen bëë eti.

²⁹ Ma ee wan sëmbë i ta kosi di Akaa u Gadu ta wisiwasi ën, di sëmbë naandë an o kisi paadon a Gadu möönsö a mundu.”

³⁰ Nöö sö Masa Jesosi fan ku dee sëmbë, fu di de taki taa di hedima u dee didibi hën dë nëen liba ta du dee foondo wooko.

³¹ Te wan pisi Masa Jesosi mama ku dee baaa fëen ko dou a dööbuka dë gbolo, hën de manda kai ën.

³² Nöö di juu dë, sëmëni sëmbë bi sindo lontu Masa Jesosi a di wosu dendu. Nöö hën sëmbë taki

dëen taa: “Masa o, dee sëmbë fii ko aki, i mama ku dee baaa fii, nöö de ta kai i e. De dë leti a dööbuka dë.”

³³ Nöö hën a taa: “Dee sëmbë u mi nöö?”

³⁴⁻³⁵ Nöö hën a luku dee sëmbë sindosindo lontu ën naandë, hën a taa: “Un dee sëmbë aki dee ta du kumafa Gadu kë, nöö unu wë da mi mama ku mi baaa ku mi sisa e.”

4

Aki Masa Jesosi da di oto

u di sëmbë ta jaa böngö.

Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8

¹ Wë nöö te wan oto daka möön, hën Masa Jesosi toona ko dë a di piki ze u Galilea bandja möön ta lei sëmbë Gadu wöutu. Nöö hën sëmëni sëmbë booko seei gililili ko nëen naandë, nöö hën a subi a wan boto bi dë a lampeesi dë, nöö hën a sindo. Nöö dee hia sëmbë dë a tela liba dë,

² nöö hën a tei wanlö woto ta lei de sëmëni sondi a wödu fasi.

³ A taa: “Wan goonma go ta jaa böngö nëen goon dendu.

⁴ Nöö fa a ta jaa ën naandë, nöö so fëen ta kai a di pasi liba nöö dee piki fou ta ko ta pii ën ta njan.

⁵ “So u di böngö ta kai a sitonu kamian ka doti an dë hia, nöö a nasi hesi seei.

⁶ Ma nöö hën di sonu ko hati, hën a kii ën, biga di sitonu kendi di lutu fëen.

⁷ “Nöö so u di böngö kai a maka dendu, nöö di böngö ku dee maka tuu ta göö makandi, ma dee maka ta peeta di njanjan te an sa ko sondi.

⁸ “Ma nöö dee otowan kai a bunu goon doti, nöö hën a göö ko puu njanjan e. Biga so puu diiteni

toon möön hia möön fa a bi dē, so puu sikisiteni toon möön hia, otowan puu wanhöndö. Nöö sö di pisi dē ko njanjan tjika.”

⁹ Sö wan woto Masa Jesosi da dee sēmbē te a kaba, nöö hēn a taa: “Wē fa mi fan ku unu aki, nöö un pakisei ēn bunu e, be un fusutēen.”

Aki Masa Jesosi puu andi

di oto kē taki.

Mat. 13:10-23; Luk. 8:9-18

¹⁰ Nöö hēn de dē te wan pisi, Masa Jesosi dē ku wantu sēmbē ku de tuwalufu bakama fēen, nöö hēn de hakisi ēn taa: “Masa o, faandi mbei i ta lei dee sēmbē a tjubi fasi sö?”

¹¹ Nöö hēn a piki de taa: “Haika e. Unu wē Gadu naki kölöku fuun sa ko sabi dee tjubitjubi soni u di tii fēen. Ma dee oto sēmbē naandē, de an ta kē saka deseēi a di Tii u Gadu basu möönsö, nöö fēen mbei, mi ta lei de a tjubi fasi sö.

¹² Nöö a ko dē taa de ta si kodo ma de an ta fusutan, de ta haika kodo ma de an ta jei möönsö. Biga ee nasö de bi o bia de libi ko a Gadu, nöö a bi o puu de a bēē.”

¹³ Nöö hēn a hakisi dee bakama fēen taa: “Wan bi fusutan di woto di mi lei dee sēmbē ö? Wē nöö unfa woon du fusutan dee oto sondi mi o toona lei sēmbē möön?”

¹⁴ Hēn a taa: “Söö. Wē nöö un haika e, mi o puu ēn da unu. Di goonma mi bi taki naandē, hēn da di bosikopuma u Gadu e, nöö di böngö hēn da di wöutu u Gadu di a ta tja ta paaja.

¹⁵ Nöö ka di böngö kai a pasi liba, dee piki fou ko pii ēn njan dē, hēn da dee sēmbē ta jei di wöutu u

Gadu, ma te de jei en, nöö wantewante di didibi ta ko puu en a de pakisei djee, de an ta mäni en möön.

¹⁶“Nöö ka di böngö kai a di doti ku sitonu a basu, hën da dee sëmbë dee jei di wöutu u Gadu hën de tei en seei ku wai,

¹⁷ma de an ta hoi dou. Biga te sëmbë ta hoi de u felanti, fuka ku toobi ko miti de u di wöutu hedi, nöö de ta kumutu disa di biibi djee. Biga di wöutu an bi go fundu a de hati tjika.

¹⁸“Nöö di goon ka di böngö kai a maka dendu dë, hën da dee sëmbë ta jei di wöutu

¹⁹ma de ta abi bookohedi ku dee sondi u goonliba aki poi. Dee gudu u di goonliba aki ta ganjan de, de ta kë peipei sondi te de an ta a’ ten u di wöutu u Gadu, nöö an sa göö ko sondi a de libi möönsö.

²⁰“Ma nöö ka di böngö kai a di bunu goon, hën da dee sëmbë tei di wöutu u Gadu nöö de ta dëen pasi faa wooko a de hati. Nöö Gadu ta fendi wini a dee lö sëmbë naandë seei te a hia, leti kuma di böngö di puu diiteni toon möön hia möön fa a bi dë, ku sikisi toon, ku wan höndö toon.”

²¹Nöö hën Masa Jesosi taa: “Fa i si di womi jaa di böngö naandë, nöö sö a musu du e, biga di wöutu u Gadu an musu fika tjubitjubi. Biga ee wan sëmbë tja wan faja ko a wan wosu dendu, nöö an o butëen a sondi basu. Ma a o butëen a wan kamian be hii sëmbë sa si limbo ku en, na sö nö?”

²²“Nöö un haika e, dee sëmbë. Dee soni mi ta lei a di fasi aki, de an o fika sö tjubitjubi u nöömö e. De o ko a döö wan daka nöömö u sëmbë musu ko sabi de. Biga hiniwan soni di dë tjubitjubi musu u ko a döö wan daka nöömö.”

²³Hën a taa: “Söö. Wë nöö fa mi fan ku unu aki, nöö un pakisei en bunu e, be un fusutëen.”

24 Nöo hën a taa: “Dee sëmbë, un buta pakisei a dee soni mi ta taki e. Biga di wan seei maaka joo tei u maaka soni, nöö ku hënseei de o toona maaka da i tu, nöö möön hia seei joo kisi a liba.

25 Biga ee wan sëmbë i kisi wan piki soni, nöö hën i wooko ku ën, nöö joo toona kisi möön hia. Ma nöö ee ja wooko ku ën möönsö, nöö di pikiwan di i bi kisi naandë joo lasi ën fiaa.”

Sö Masa Jesosi taki di ten dë.

Aki Masa Jesosi konda wan woto fu di fa njanjan ta waka ko soni.

Mat. 13:31-34; Luk. 13:18-19

26 Nöö hën wan oto toon, hën Masa Jesosi tei wan oto woto toona lei dee sëmbë möön fa di Njunjun Tii u Gadu dë. A taa: “A dë leti kuma wan goonma go nëen goon dendu go jaa njanjan böngö te a kaba, nöö hën a go fëen a ganda.

27 Nöö fa a go dë, a fëekëtë di oto naandë. A dë fëen nöö ta duumi ta weki.

28 “Ma nöö fa di böngö sai a di goon naandë, te wan pisi a tja aguja ko a döö. Hën a ta göö fëen ta ko, tee a ko dë ku bëë ko puu jakajaka seei ko abi njanjan.

29 Te wan pisi a lepi, juu fëen dou, hën di goonma ko koti. Ma nöö hii fa di njanjan waka ko sö naandë, ma di sëmbë di paandi ën an saanfa a du ufö a ko sö. Wë nöö leti sö nöö a ta pasa a di Njunjun Tii u Gadu dendu e.”

Sö wan oto Masa Jesosi da di juu dë.

30 Nöö hën a taa: “Un oto mi o toona tei u mi lei unu möön fa soni ta waka a di Njunjun Tii u Gadu dendu?”

³¹ Hën a taa: “Wë a dë sô leti kuma di uwii de kai mutaadi di u ta paandi a di köndë fuu aki. Fa a sai dë, nöö di sii fëen piki möön hii dee oto sii de ta paandi, na sô nö?”

³² Ma nöö te a göö, nöö a ta ko bigi pasa hii dee oto uwii tuu dee u ta paandi a goon dendu, te piki fou seei ta ko ta mbei wosu a dee maun fëen.

“Nöö sô nöö sondi dë a di Njunjun Tii u Gadu dendu e.”

³³⁻³⁴ Wë nöö te Masa Jesosi ta konda di wöutu u Gadu da sëmbë, nöö dee lö oto aki a lobi u tei konda. Biga a ta fan ku de a wan fasi kumafa de sa fusutan soni nöö. Ma te hën ku dee bakama fëen dë de wanwan, nöö a ta puu sondi da de möön fini.

Aki Masa Jesosi du wan gaan foondo soni a wata liba.

Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25

³⁵ Wan daka hën Masa Jesosi dë ta konda di wöutu u Gadu da dee gaan hia sëmbë naandë tefa sapate, nöö hën a fan ku dee bakama fëen taa: “Womi, un boo koti go a di oto së banda ala ufö.” Hën de taki aai.

³⁶ Nöö aan soni, hën de disa dee hia sëmbë naandë, nöö hën de tei Masa Jesosi leti fa a sai dë, nöö hën de subi a boto, hën de ta aba di piki ze naandë nango. Ma nöö wanlö oto boto ta faaka de.

³⁷⁻³⁸ Nöö fa de nango dë, hën Masa Jesosi go a di boto gogo ala wante go kandi buta hedi a wan kunsu liba, hën a duumi pii. „Wei nöö a wei sô.”

Nöö hën de nango te wan pisi, hën wan gaan ventu ko bigi möön hii soni ta seki di wata teee, di wata nango a di boto dendu seei djululuu, kuma de sa singi. Nöö dee bakama fëëë te na soni hën de

kule go a Masa Jesosi go weki ën taa: “Masa, ja si taa woo dëdë kaba a di wata aki ö? Ja a’ toobi nö?”

³⁹ Nöö hën Masa Jesosi weki, hën a hopo. Hën a bai di ventu ku di sekiwata taa: “Un tan pii e!” Nöö fa a fan dë, wantewante hën di ventu ku di wata tan pii.

⁴⁰ Nöö hën Masa Jesosi hakisi dee bakama taa: “Andi mbei un fëëë sö? „Wan a’ futoou a mi liba eti nö?”

⁴¹ Nöö hën dee bakama panta te na soni, de ko dë ta luku deseei diin ta hakisi de na de taa: “Womi, ambë da di sëmbë aki di abi sö wan poosian te gaan ventu ku sekiwata seei ta piki ën buka a soni?”

5

Aki Masa Jesosi jaka wanlö taku soni puu a wan womi liba.

Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39

¹ Wë nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën aba di piki ze go tjökö a di pisiwata u dee Galasëni sëmbë.

²⁻⁴ Nöö fa de ta kumutu a boto dë, nöö hën de ko miti ku wan womi di wanlö taku soni dë nëën liba gbolo. Di womi aki ta libi a dee sitonu baaku u di köndë ka de ta bei sëmbë, nöö a dë sö taanga tee na wan sëmbë seei sa kisi ën hoi buta a wan kamian pii. Biga sëmëni pasi de bi pooba bui ën nëën maun ku ën futu tuu, ma nöö a ta koti dee këti seei wököwökö kule go fëën.

⁵ Nöö a ndeti ku didia di womi aki ta dë a di geebi naandë ta sanga nango ta ko ta bai ta kai wolo ta koti ën seei ku sitonu pisi hii ën sinkii.

⁶ Nöö fa a dë a di kamian naandë te wan pisi hën a si Masa Jesosi te ala, nöö hën a kule ko kai a goon nëen fesi holou sö.

⁷ Nöö hën a ta bai taanga seei ta fan ku ën taa: “Andi tja i ko aki, Jesosi, i di Womi Mii u di möön hei Gadu u mundu? Andi u ku i abi eee? Mi begi i taa be i soi a Masa Gadu fesi taa ja o da mi sitaafu e!”

⁸ Nöö sö a taki, biga Masa Jesosi bi fan ku di soni nëen liba naandë taa a musu go kumutu dë.

⁹ Nöö hën Masa Jesosi hakisi di womi taa: “Un në fii?”

Hën a taa: “Mi de kai A-Hia-Möön-Hii, biga u dë seei te a hia.”

¹⁰ Nöö hën de ta begi Masa Jesosi seei nöömö, taa: “Gaantangi, na jaka u puu a di pisiwata aki e, u begi i.”

¹¹ Nöö zuntu ku di kamian naandë i abi wan kununu, nöö wanlö hia hagu bi sai nëen ta pii sondi ta njan.

¹² Nöö hën dee taku soni begi Masa Jesosi taa: “Ee joo puu u a di sëmbë aki liba, nöö gaantangi da u pasi fuu go a dee hagu e.”

¹³ Hën Masa Jesosi da de pasi.

Hën de tuu kumutu a di sëmbë go a dee hagu. Fa u mbei naandë hën dee hagu tei kule seei ta bazia di kununu naandë gililili te a di ze u Galilea dubuu pii. Dee hagu dëdë a wata fiaa. Nöö de bi dë kuma tu dusu hagu sö.

¹⁴ Nöö di dee sëmbë bi dë ta watji dee hagu naandë si di soni, nöö hën de kule go a ganda go konda taa sö wan sondi pasa ku dee hagu.

Nöö hën dee sëmbë u di köndë booko seei gililili ko a Masa Jesosi.

¹⁵⁻¹⁶ Fa de ko dou, hën de si di sëmbë di bi dë ku dee hia taku soni nëen liba sindosindo pii ku koosu a sinkii, ku bunu fusutan seei. Nöö dee sëmbë dee bi sai dë, hën de konda da dee otowan te de kaba kumafa de si soni pasa ku di womi ku dee hagu.

¹⁷ Nöö hën dee sëmbë u di köndë begi Masa Jesosi taa gaantangi be a kumutu a di pisiwata u de go fëen.

¹⁸ Nöö Masa Jesosi an fia ku de. A piki, hën a go a boto wante faa go.

Ma nöö hën di womi a bi jaka dee taku soni puu nëen liba dë begi ën taa: “Masa, gaantangi, be mi go ku i e.”

¹⁹ Ma nöö Masa Jesosi an dëen pasi faa go ku ën. A taki dëen taa: “Mati o, toona go a dee sëmbë fii ku dee mati fii e, nöö i go konda da de di bunu Gadu du da i aki, ku di fa a saa i tjika.”

²⁰ Nöö hën di womi go e, hën a ta konda di sondi pasa ku ën a hii di pisiwata naandë tuu palalaa te dou, kumafa Gadu heepi ën tjika. Baa nöö di sondi dë foondo sëmbë e.

Nöö da sö wan gaan wooko Masa Jesosi du a di pisiwata de kai Dekapolisi naandë.

Aki Masa Jesosi heepi wan mujëe ku wan mujëe mii.

Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56

²¹ Wë nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen toona aba go a di oto së banda ala, nöö fa de go dou dë hën sëmbë ko lontu ën seei te a hia buta a mindi.

²² Nöö di juu dë, hën wan womi de kai Jailusi ko dou. Di womi aki, a dë wan u dee hedima u keiki u

di köndë naandë. Nöö di a si Masa Jesosi hën a kai ku kini a goon.

²³ A taki dëen taa: “Gaantangi mi begi i, nama maun a wan mujëë mii u mi da mi. A siki seei te fu dëdë.”

²⁴ Nöö hën de tei pasi u de go a di hedima wosu, nöö dee hia sëmbë naandë ta bondji Masa Jesosi seei gililili sö nango ku ën.

²⁵ Wë nöö di juu dë wan mujëë bi dë a dee sëmbë dendu naandë, sondi ta kule nëen tuwalufu jaa longi kaa.

²⁶ A bi go a sëmëni data, de kulëen te de wei. Hii möni fëen tuu kaba këëë, ma ka u di siki bëtë awaa a ta ko möön hogi.

²⁷⁻²⁸ Nöö hën di mujëë ko jei u Masa Jesosi gbolo, nöö hën a taa a o ko nëen ko suku heepi tu. Biga a taa: “Ee mi sa nama tjë söseei a di koosu fëen, nöö mi si kuma mi sa ko bëtë nöömö.” Sö di mujëë ta taki nëen hati.

Nöö hën a ta tuusi hënseei a dee sëmbë mindi dë tefa a ko nama maun a di koosu u Masa Jesosi kumafa a bi taki.

²⁹ Nöö di a nama nëen, wantewante dë a fii taa a ko bëtë djee, di soni an ta kule nëen möön. A ko böö u di sitaafu dë.

³⁰ Nöö Masa Jesosi seei fii taa wan poosian kumutu nëen kula wan sëmbë, nöö hën wante a bia hakisi dee hia sëmbë ta waka nëen baka naandë taa: “Ambë panjan di koosu u mi?”

³¹ Nöö hën dee bakama fëen piki taa: “Masa, dee gaan hia sëmbë ta bondji i gililili aki, hën i taa ee ambë nama a i nö?”

³² Ma nöö Masa Jesosi ta tuwë wojo a dee hia sëmbë dendu naandë, faa si ee ambë bi panjëen.

33 Nöö hën di di mujëë ko sabi taa sö wan gaan sondi pasa ku ën, nöö hën a ko fëëë seei. Hën a ko tuwëën seei a goon a Masa Jesosi fesi naandë, hën a konda hii di sondi te a kaba kumafa a bi waka.

34 Nöö hën Masa Jesosi fan ku ën taa: “Mujëë, di fa i si i biibi a mi tjika dë, hën wë mbei i fendi heepi e. Nöö go fii, i böö u di siki bi ta sitaafu i dë.”

35 Nöö an kaba u fan ku di mujëë seei, nöö hën wanlö sëmbë ko dou dë. De kumutu a di wosu u Jailusi, di hedima u keiki di bi ko begi Masa Jesosi faa ko kula di mujëë mii fëën dëën. Nöö hën de fan ku Jailusi taa: “Mati o, gaan sondi. An dë u di mësité ko a i wosu möön e, biga di mujëë mii fii lasi libi kaa.”

36 Nöö hën Masa Jesosi jei fa de fan, ma nöö an dë gaan sondi dëën seei. Nöö hën a fan ku Jailusi taa: “Na fëëë e, mati. Ta biibi a mi nöömö.”

37 Nöö hën de nango a di wosu ka di mujëë mii dë dëdëdëdë ala. Ma nöö Masa Jesosi an mbei dee hia sëmbë go ku ën möön. Petuisi, ku Jakobosi, ku ën baa Johanisi, de nöö a mbei go ku ën.

38 Nöö di de naki tefa de go dou a di wosu, nöö sëmëni sëmbë sai naandë kaa ta mbei wajawaja ta bai ta këë ta kai olo te a bigi.

39 Nöö hën Masa Jesosi denda go a di wosu, hën a hakisi dee sëmbë taa: “Andi un ta du a di kamian aki sö? Biga na dëdë di mujëë mii dëdë e. Duumi a ta duumi.”

40 Nöö fa a fan dë, hën de lafu ën te a bigi, biga de sabi bunu taa di mujëë mii dëdë tuu.

Nöö hën a buta dee sëmbë naandë tuu go a döö, nöö hën a kai di tata ku di mama u di mujëë mii,

ku de dii bakama fëen naandë, nöö hën de go a di kamba ka di dëdë dë.

⁴¹ Nöö hën Masa Jesosi go panjan di dëdë a maun, hën a taa: “Talita kumi,” dati wan taki: “Mujëe mii, hopo taanpu fii e!”

⁴² Nöö fa a taki naandë, hën di mujëe mii hopo taanpu a pë. Hën a ta waka ta lontu a di wosu dendu, biga a abi tuwalufu jaa kaa. Baa nöö di soni pasa dë, a bigi da dee sëmbë e.

⁴³ Nöö hën Masa Jesosi bai de taa: “Di sondi i si pasa aki, wan musu taki ën da sëmbë e. Nöö un da di mujëe mii soni u njan.”

Nöö sö wan gaan soni Masa Jesosi du möön e, ka a dë a di pisiwata naandë.

6

Aki Masa Jesosi toona go

a Nazalëti.

Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30

¹ Wë nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen kumutu naandë, nöö hën de go a di köndë ka a bi kiija. [Hën da Nazalëti.]

² Nöö a di saba daka, hën a go a di keikiwosu go ta lei dee sëmbë u di köndë dee lei fëen.

Nöö fa a ta fan dë, a ta bigi da de seei, nöö hën de bia ta hakisi de na de taa: “Naasë a kumutu ko aki ku dee lei fëen dë? Unsë a feni sö wan köni? Ambë dëen kaakiti faa ta du dee foondo wooko u ta jei a ta du?”

³ Biga na di tëmbëma bi dë aki nëen disi nö? Na di mii aki Malia bi pali nö? Dee baaa fëen u sabi de bunu: Jakobosi, Josëfu, Judasi, ku Simon. Dee sisa

fëen, na u ku de ta dë aki nö?” Nöö hën de tei ën u hogi te na soni.

⁴ Nöö hën Masa Jesosi taki da de taa: “Un haika e, dee sëmbë. Wan tjabukama u Gadu an ta fuka u nëbai a oto köndë e, boiti a di köndë ka a bi kiija, ku dee bëë fëen. A de nöö an ta fendi gafa.”

⁵⁻⁶ Ma fa a fan dë seei, ma a bigi dëen fa dee sëmbë an kë biibi ën. Nöö fëen mbei an du foondo wooko naandë möönsö, boiti wantu sëmbë nöö a kula, di a buta maun a de liba.

Nöö hën a kumutu naandë hën a go a dee oto köndë u di pisiwata dë go ta lei sëmbë.

A di pisi aki Masa Jesosi manda

dee bakama fëen go

a dee köndëköndë.

Mat. 10:1, 5-15; Luk. 9:1-6

⁷ Te wan daka hën Masa Jesosi kai de tuwalufu bakama fëen ko nëen. Nöö hën a taki da de taa: “Un haika e, mi o manda unu go tu ku tu a dee köndëköndë, [nöö woon go konda taa Masa Gadu ta hopo wan njunjun tii]. Nöö mi o da unu makiti fuun sa jaka dee soni ta ko a sëmbë hedi puu a de liba.

⁸⁻⁹ “Ma nöö fa woon go aki, wan musu tja soni e. Wan musu tja bëëë. Wan musu tja tu susu, di fuunu futu dë tjika kaa. Wan musu tja tu koosu tu, di dë a unu sinkii dë tjika kaa. Wan musu tja möni e. Nöö di kokoti a i maun dë, hën nöö fii tja.

¹⁰ “Nöö fa woon go aki, nöö te un dou a wan köndë, nöö di sëmbë di o kisi unu buta nëen wosu, nöö naandë un musu tan fu te un kumutu a di köndë dë e. Wan musu kumutu dë go tan a oto wosu möönsö.

11 “Nöö te un go a wan köndë ka de an kë unu, de an kë jei di lei fuunu, nöö un kumutu disa di köndë dë go e. Ma bifö un go un musu feki di basufutu sandu fuunu tuwë a di köndë kuma wan maaka u de si taa di hebi fika da de.”

Nöö sö Masa Jesosi fan ku dee bakama fëen te a kaba.

12 Nöö hën dee bakama go e. Hën de go ta konda da dee sëmbë a dee köndëköndë taa be de bia disa dee hogilibi u de.

13 Nöö fa de go dë, nöö de heepi sëmbë e. Biga de jaka sëmëni soni bi ta kisi sëmbë a hedi puu a de liba, de tutu fatu a sëmëni sikima sinkii kula de ko bunu.

Aki ta lei andi pasa ku Johanisi

di Dopuma.

Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9

14-16 Nöö fa Masa Jesosi ta du dee foondo wooko a di pisiwata u Galilea naandë, nöö në fëen ta bai ta paaja nango a dee köndëköndë. De ta taki nëen liba seei.

So sëmbë taa: “Un haika, dee sëmbë. Johanisi di Dopuma di di könu bi manda dee sodati kii, hën wë toona weki a dëdë e, hën a tei oto në ta tja.”

Otowan taa: “Nönö, di fesiten Tjabukama u Gadu de kai Elia, hën di dë e. Hën toona weki ta tja oto në.”

Otowan a dendu taa: “Nönö e, na weki di sëmbë aki weki a dëdë, ma a dë wan hebi Tjabukama u Gadu nöö, kuma dee bi dë a fesi.” Nöö sö dee sëmbë ta fan peipei soni u Masa Jesosi.

Te nöö di könu u di köndë de kai Helodi seei ko jei u Masa Jesosi. Hën a taa: “Awa, Johanisi di

Dopuma di mi bi manda sɛmbɛ kii, hɛn toona weki tuu. Biga hɛn nɔɔ sa du dee lɔ foondo wooko mi ta jei di sɛmbɛ naandɛ ta du dɛ.” Sɔ hɛn a taki.

¹⁷⁻²⁰ Wɛ nɔɔ fa di Kɔnu fan dɛ, a bi kii di Dopuma tuu o, biga a bi manda sodati go koti ɛn hedi puu. Nɔɔ di sonɔi mbei a du sɔ. Di Kɔnu bi abi wan baaa fɛɛn de kai Filipi, nɔɔ di baaa bi abi wan mujɛɛ de kai Helodiasi. Nɔɔ hɛn di Kɔnu tei di mujɛɛ u di baaa fɛɛn aki buta a wosu gbolo. Nɔɔ hɛn di a du sɔ, hɛn wɛ Johanisi bai ɛn taa an du bunu, biga a booko Gadu wɛti fa a tei ɛn suwagi dɛ.

Nɔɔ hɛn di di mujɛɛ jei taa sɔ Johanisi bai di manu fɛɛn, nɔɔ a tei Johanisi fu hogi. A hoi ɛn a bɛɛ seei, a kɛ kii ɛn nɔɔmɔ. Ma nɔɔ di Kɔnu an dɛɛn pasi faa musu kii ɛn, biga a ta lesipeki Johanisi, a ta si taa a dɛ wan bumbuu sɛmbɛ ta libi kumafa Gadu kɛ. Ma nɔɔ u di Kɔnu musu du di mujɛɛ fɛɛn wan piizii, hɛn a manda sodati buta Johanisi a dunguwosu. Ma so juu di kɔnu ta kai Johanisi faa fan ku ɛn, nɔɔ a lobi u ta haikɛɛn, hii fa dee fan u Johanisi ta toobi ɛn seei.

²¹ Wɛ nɔɔ hɛn de dɛ te wan daka gbolo, di mujɛɛ kisi pasi faa du ku Johanisi kumafa a bi kɛ. Biga a ko pasa sɔ taa di Kɔnu fujai, nɔɔ hɛn a hoi wan gaan piizii. A kai hii dee bigima u di pisiwata naandɛ tuu ko a di piizii: dee lanti hedima, ku dee hedima u sodati, ku dee guduma.

²² Nɔɔ hɛn de dɛ a di piizii dendu tee wan pisi. Nɔɔ di baa mujɛɛ fɛɛn di a tei dɛ bi abi wan mujɛɛ mii fɛɛn. Nɔɔ hɛn di mujɛɛ mii ko baja wan gaan ɽdɛɛ wojoɽ baja bigi mɔɔn hii sonɔi. Baa nɔɔ a suti da di Kɔnu ku hii dee bigima sai naandɛ te na soni, fa di mujɛɛ mii baja dɛ.

23 Nöo hën di könu kai di mujëe mii ko nëen, hën a taa: “Wë mii, di baja i baja aki a suti poi, nöo mi kë paka i e. Ma nöo i musu piki mi andi i kë, nöo mi soi a hii dee bigima aki fesi tuu taa hiniwan sondi di i hakisi mi mi o da i ën kaa. Ee hafu u di köndë mi ta tii aki seei i kë, mi o da i ën.” Sö di Könu taki da di mujëe mii.

24 Nöo di a taki sö, hën di mii kule seei hesihesi go nëen mama taa: “Maama o, sö di Könu taki da mi e, nöo andi mi musu hakisi ën?”

Nöo hën di mama piki di mujëe mii taa: “Go piki di könu e, taa i kë u de tja di hedi u Johanisi di Dopuma a wan paatu dendu ko da i.”

25 Nöo hën di mii kule hesihesi go a di könu. A taa: “Wë Köndë Masa, mi ko piki di sondi mi kë e. Mi kë fii da mi di hedi u Johanisi di Dopuma a wan paatu dendu hesihesi seei.”

26 Wë nöo di di Könu jei sö, nöo hati fëen ko latja, biga a hati ën faa musu du sö wan sondi ku di Dopuma. Ma nöo fu di soi a bi soi a dee bigima naandë fesi da di mujëe mii kaa, fëen mbei an sa puu di buka dë möön.

27 Nöo aan köni, hën a manda wan sodati faa go koti Johanisi hedi buta a wan paatu tja ko. Nöo hën di sodati go koti Johanisi hedi belim puu,

28 hën a tei buta a di paatu tja ko da di mujëe mii. Nöo hën di mii tei tja go nëen mama.

29 Wë nöo di dee bakama u Johanisi jei di taki dë, nöo a hati de e, ma heepi an dë. Nöo hën de ko tei di dëdë sinkii fëen tja go bei.

Nöo da sö wan gaan hogi Könu Helodi du e.

Aki ta lei fa Masa Jesosi bi da

hia sēmbē soni u njan.

Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Joh. 6:1-14

³⁰ Wē nōō hēn dee bakama u Masa Jesosi, dee a bi manda go a kōndēkōndē, hēn de toona ko nēēn baka, nōō hēn de konda dēēn te de kaba fa de lei dee sēmbē ku fa de du di wooko tjika.

³¹ Nōō hēn Masa Jesosi taki da de taa: “Un sabi nō? Un boo go a wan pii kamian u wanwan ka sēmbē an dē, fuu sa bōō abiti sō.” Nōō di sondi mbei a taki sō, biga hia sēmbē ta kumutu a dee kōndēkōndē ta ko nēēn nōōmō ta suku heepi te hēn ku dee bakama fēēn an sa fendi pasi u njan, bamba u de bōō seei.

³² Nōō hēn de kai a boto ta puu nango a di kamian ka de o go dē de wanwan.

³³ Ma nōō wanlō hia sēmbē si de, nōō de sabi kaa taa a sō wan kamian de nango. Nōō hēn de kule lontu a bandja wata u de go miti ku de a di oto sē banda ala.

³⁴ Nōō di Jesosi ku dee bakama fēēn go tjökō, hēn de si dee hia sēmbē naandē ta luku de kaa. Nōō aan soni, hēn Masa Jesosi go ta lei de sōmēni soni mōōn, biga tjali u de kisi ēn. A si taa de dē kuma wanlō hia sikafu sōndō tiima ta waka ta daama nango ta ko.

³⁵⁻³⁶ Nōō fa u mbei dē, nōō sapate ta ko kaa, nōō hēn dee bakama taki da Masa Jesosi taa: “Masa o, i sabi nō? A tjika fii manda dee sēmbē go, be de go suku sondi u njan bai a dee kōndēkōndē a u bandja aki. Biga sēmbē an ta libi ka u dē aki, nōō sondi u njan an dē aki u fendi tu.”

³⁷ Ma nōō hēn Masa Jesosi taa: “Nōnō e, unu musu da de sondi u njan.”

Hën de taki deën taa: “Unfa i mëni? Dee sëmëni sëmbe aki, u o da de sondi u njan nõ? Biga di mõni di u musu puu bai sondi u njan da de, nõo a musu de aiti liba wooko mõni.” Sö dee bakama fëen piki ën.

³⁸ Nõo hën Masa Jesosi hakisi de taa: “Un mëni bëëë un abi aki? Un go luku i si.”

Nõo hën de go luku te de ko, hën de ko piki ën taa: “U abi feifi bëëë ku tu fisi nõo.”

³⁹ Nõo hën a manda de taa: “Un go mbei dee sëmbe sindo a dee ahun liba aki na alõ e.”

⁴⁰ Nõo hën de go mbei dee sëmbe sindo a hipi-hipi, feifiteni ku feifiteni a wan hipi, wan höndö ku wan höndö a wan hipi.

⁴¹ Nõo hën di de sindo sö kaa, hën Masa Jesosi tei de feifi bëëë ku de tu fisi, nõo hën a hopo wojo luku liba da Masa Gadu tangi te a kaba, hën a booko de pisipisi te a kaba. Nõo hën a tëndë da dee bakama taa be de paati da dee sëmbe. Nõo hën de tei paati da dee sëmëni sëmbe naandë tee lontu ko kai.

⁴² Nõo hii dee sëmbe tuu seei njan te bëë u de fuu, de an kë möön.

⁴³⁻⁴⁴ Wë nõo di mëni sëmbe njan di ten de, feifi dusu womi sëmbe de konda e, ufõ i abi dee mujëë ku dee mii. Nõo di de njan te de kaba, hën dee bakama go pii di bëëë ku di fisi dee fika nõo a dou hii tuwalufu manda fuufuu eti.

Nõo da sö wan gaan foondo wooko Masa Jesosi du a di lö kamian de e.

Aki ta lei fa Masa Jesosi waka

a wata liba.

Mat. 14:22-33; Joh. 6:15-21

⁴⁵ Nöö di dee sëmbë njan te de kaba naandë kaa, hën Masa Jesosi kai dee bakama ko nëën, hën a taa: “Un go tei di boto, nöö un puu go a Betisaida ala.” Sö Masa Jesosi taki da de. Ma nöö hën a o fika dë faa manda dee sëmbë go.

⁴⁶ Nöö hën dee bakama fëën go. Nöö di Masa Jesosi manda dee oto sëmbë go kaa, hën a go a wan kuun kamian naandë hën wanwan go ta begi Masa Gaangadu.

⁴⁷ Nöö hën di sapate, di boto u dee bakama fëën dë tee a mindiwata ala.

⁴⁸ Te wan pisi hën Masa Jesosi tuwë wojo luku, a si taa de dë a gaan toobi seei. Biga de ta puu kodo ma de an nango fesi. Wan gaan ventu wë ko ta kii de sö. Nöö a gaan ndeti seei di sondi dë ta pasa, biga fosu ganian an kanda eti.

Nöö di Masa Jesosi si sö, hën a bazia di kuun ko a di wata bandja hën a ta waka seei tjuwatjuwa ta ko a dee bakama fëën.

Nöö hën di a ko zuntu ku de hën a mbei kuma a ta pasa.

⁴⁹⁻⁵⁰ Di juu dë dee bakama wojo ko kai a di sëmbë ta waka a di wata liba naandë, nöö hati u de latja te na soni, de bai kai wolo, biga de mëni taa jooka de si dë.

Nöö hën Masa Jesosi kai de taa: “Kijoo, wan fëëë sö e. Un tai hati. Mi wë disi.”

⁵¹ Nöö hën a subi a di boto dendu. Fa a subi dë, nöö wante hën di ventu kötö pii.

Wë nöö di sondi dë bigi da dee bakama fëën te na soni.

⁵² Biga wë hii fa de bi si Masa Jesosi tei de feifi bëëë hën a da dee gaan hia sëmbë, de njan dë seei,

ma töku de an bi buta mēni nēen fu de sabi ambē dēen.

Aki ta lei fa Masa Jesosi kula sōmēni sikima.

Mat. 14:34-36

⁵³ Nōö hēn de puu go tjökō a di pisiwata u dee Genesalēti sēmbē ala, nōö hēn de tai di boto u de te de kaba.

⁵⁴ Nōö fa de ko dou dē, hēn sēmbē si de sabi wante kaa.

⁵⁵ Nōö hēn de kule go paaja di njunsu te dou hii dee köndē naandē, taa: “Jesosi di kulama dē a di köndē fuu.” Nōö hēn dee sēmbē kule go tei dee sikima buta a kama ta tja ko a Masa Jesosi seei gililili sō.

⁵⁶ Wē nōö sō. Hii ka Masa Jesosi nango kaa, a dee gaangaan köndē ku dee pikipiki köndē te dou ku dee pandasi kamian tuu, dee sēmbē ta tja dee sikima u de ko buta a sitaati dēen faa musu kula de da de. Nōö de ta begi ēn taa be a da de pasi u de ta nama a di jēkējēkē u di koosu buka fēen, nōö hii dee sēmbē dee nama sō kaa, de tuu ko bētē.

Nōö da sō Masa Jesosi kula dee sēmbē u di pisiwata dē tjika.

7

Aki ta lei fa dee Faliseima

ku dee Sabima u Wēti ta kuutu

Masa Jesosi.

Mat. 15:1-9

¹ Wē nōö hēn de dē te wan daka, hēn so u dee Faliseima ku dee Sabima u Wēti kumutu a Jelusalen ko a Masa Jesosi dē.

² Te wan pisi hën de ko si taa te dee bakama u Masa Jesosi ta njan, nöö de an ta wasi maun a di fa dee Dju sëmbë guwenti u wasi maun.

³ Biga wan tuutuu Dju sëmbë an o njan ee na a wasi maun kumafa a lei a dee gaan sëmbë fëen,

⁴ taa te a kumutu a wojowojo ko, nöö a musu wasi a wan apaiti fasi bifö a sa njan. Nöö a musu wasi dee paabi lai fëen a wan apaiti fasi tu, kuma dee kan u bebe wata, gansë, paabi u njan. Biga de ta mëni taa ee de an du sö nöö de an o dë limbolimbo a Gadu wojo.

⁵ Nöö hën mbei dee Faliseima ku dee Sabima u Wëti hakisi Masa Jesosi taa: “Faandi mbei dee bakama fii an ta hoi dee wëti dee dee gaan sëmbë fuu buta da u?”

⁶ Nöö hën Masa Jesosi fan ku de, a taa: “Un dee bödjëema i si aki, un haika e. Gadu bi da di tjabukama fëen de kai Jesaaja wan buka u wanlö sëmbë, nöö a bi a’ leti e. Biga a taa:

Dee sëmbë i si aki sö,
de ta lesipeki mi ku de buka,
ma hati u de an dë a mi seei.

⁷ Fa de ta bai taa de ta hei mi naandë, na tuu.

Sösö sondi seei de kai në ta du dë.

Biga na dee wëti u mi de ta lei sëmbë möönsö.

Libisëmbë wëti nöö de ta lei.

Sö Jesaaja bi taki, nöö dee sëmbë a taki dë, unu wë e.”

⁸ Nöö hën a taa: “Dee lei libisëmbë buta, de un ta tei u gaan soni seei, ma nöö dee lei Gadu buta, de un ta disa a wan së ala.”

⁹ Hën a taa: “Aai, un köni seei baa, fa un saanfa u buta dee lei u dee gaan sëmbë fuunu a dee lei u Gadu kamian tjika.

10 Biga a fesiten di Gadu bi da Mosesi dee wëti, hën a taa i musu lesipeki i mama ku i tata. Ee wan sëmbë i ta kosi i mama ku i tata ta wisiwasi de, nöö de musu kii i puu. Sö Gadu hei mama ku tata tjika.

11 “Ma nöö un biëen ko wan hii oto soni. Biga wan sëmbë sa taki dëen mama ku ën tata taa: ‘Dee sëmbë, mi si taa un dë a fuka. Ma nöö di sondi mi bi musu tei u heepi unu, mi butëen a wan së da Gadu kaa. Da a ko heepi fëen an dë. Ma a’ soni u da unu möön.’

12 Nöö fa di sëmbë fan dë, nöö un ta si taa a fan bunu poi. Nöö sö un sai dë ta tapa sëmbë u de an sa puu de mama ku de tata a fuka möön.

13 “Wë nëen da un puu dee lei u Gadu buta dee lei u dee gaan sëmbë fuunu a de kamian nöö? Nöö di soni mi taki dë, hën da wan kodo nöö, u dee hia sösö lei fuunu dee un ta lei sëmbë.”

Aki ta lei dee soni ta sundju sëmbë a Gadu wojo.

Mat. 15:10-20

14 Nöö hën Masa Jesosi mbei dee hia sëmbë dee bi ko dë hai ko möön zuntu ku ën, nöö hën a taa: “Un haika bunu fa mi o fan aki, be un fusutëen.

15 Mi taki e, dee sondi ta kumutu a döo së nango a i sinkii, na de ta mbei i ko sundju a Gadu wojo e. Ma dee sondi ta kumutu a i hati ko a döo, de ta sundju i a Gadu wojo. [

16 Nöö fa mi fan ku unu aki, nöö un pakisei ën bunu e, be un fusutëen.]”

17 Nöö hën a disa dee sëmbë naandë, hën a go a wosu.

Nöö hën dee bakama fëen ko hakisi ën taa: “Masa o, andi di soni i lei dee sëmbë naandë kë taki?”

18 Nöo hën a taa: “Fa mi fan dë, unu seei tu wan fusutan nö? Wan sabi nö, taa di sondi di i njan tuwë go a i bëë an sa mbei i ko sundju a Gadu wojo?”

19 Biga te wan pisi a ta toona kumutu a i sinkii baka.” (Nöo ku di lei aki i sa si taa Masa Jesosi puu tjina a hii soni u njan.)

20-21 Hën a fan go möön longi, a taa: “Di sondi di ta kumutu a wan sëmbë hati ko a döo, nöo hën ta sundju ën a Gadu wojo, kuma te i ta libi fanafiti a manu ku mujëë soni, kuma te i ta fufuu, i ta kii sëmbë, i ta tei sëmbë mujëë ee nasö sëmbë manu,

22 i a’ langahati u sëmbë soni, i ta a’ hogihati u sëmbë, i ta ganjan sëmbë, i ta du fanafiti soni, i ta haun ku sëmbë, i ta tja sëmbë go sei a baka, i abi gaan fasi, i abi wisiwasi fa.

23 Hii dee lö sondi naandë tuu, a libisëmbë hati de ta kumutu ko a döo, nöo de ta mbei i ko sundju a Gadu wojo. Un jei bunu fa mi taki aki nö? Söö.”

Aki Masa Jesosi heepi

wan mujëë di an dë Dju.

Mat. 15:21-28

24 Nöo hën Masa Jesosi kumutu a di köndë naandë, hën a go a di pisiwata zuntu ku di köndë de kai Tilusi, nöo hën a denda go a wan wosu. Ma nöo an kë u sëmbë sabi taa sö a ko sai naandë. Ma di soni an sa tjubi, sëmbë ko sabi gbolo taa a dë a di köndë.

25 Nöo wan mujëë bi sai dë bi abi wan piki mujëë mii, nöo wan taku soni dë a di mujëë mii liba. Nöo sö hesi di di mujëë ko sabi taa Masa Jesosi sai dë, nöo hën a waka seei langalanga ko nëën naandë. Nöo hën a tjökö kini nëën fesi

²⁶⁻²⁷ ta begi ɛn gaanfa seei taa: “Masa, gaantangi, ko jaka wan sondi puu a di mujɛɛ mii u mi liba da mi. Biga a ta penɛɛn te na soni.”

Ma nɔɔ hɛn Masa Jesosi piki ɛn taa: “Mujɛɛ o, an fiti fii musu puu bɛɛɛ a de mii maun tuwɛ da dagu mii e. Biga dee mii fosu musu njan.” [Nɔɔ fa a fan dɛ, a kɛ taki taa dee Dju sɛmbɛ fɛɛn fosu musu fendi heepi, biga wɛ di mujɛɛ aki sɔ an dɛ Dju sɛmbɛ, oto kɔndɛ sɛmbɛ a dɛ. De pai ɛn a Finisia u Silia kɔndɛ.

²⁸ Nɔɔ di Masa Jesosi piki ɛn sɔ, nɔɔ hɛn di mujɛɛ hakisi ɛn taa: “Wɛ Masa o, dee sakasaka dee ta puu a di tafa liba ta kai a goon, nɔɔ dee dagu mii an sa pii de njan nɔ?”

²⁹ Nɔɔ hɛn Masa Jesosi piki ɛn taa: “Aai mujɛɛ, i hakisi bunu o, nɔɔ i fendi heepi kaa. Toona go fii a wosu, biga di taku soni kumutu disa di mujɛɛ mii fii e.”

³⁰ Nɔɔ hɛn di mujɛɛ toona go a wosu. Nɔɔ fa a go dou dɛ, hɛn a si di mii fɛɛn dɛ kandikandi pii, biga di taku soni disɛɛn go kaa.

Nɔɔ da sɔ Masa Jesosi heepi di mujɛɛ naandɛ e.

Aki Masa Jesosi kula

wan bookojesima.

³¹ Nɔɔ hɛn a kumutu a di pisiwata u Tilusi naandɛ nɔɔ hɛn a o toona go a di ze u Galilea. Nɔɔ fa a nango dɛ, hɛn a latja Sidon pasa go dou a di pisiwata de kai Dekapolisi mɔɔn.

³² Nɔɔ di a dou, nɔɔ hɛn de tja wan womi ko nɛɛn. Di womi aki sɔ an ta jei soni, an ta fan bunu tu. Nɔɔ hɛn de ko begi Masa Jesosi taa gaantangi, be a buta maun nɛɛn liba faa sa ko bunu.

³³ Nöo hën Masa Jesosi puu di womi a dee sëmbë naandë mindi nöo hën a tjëen go a wan së. Nöo hën a buta finga a di womi jesi toona puu. Hën a tunta nëen finga buta a di womi tōngō.

³⁴ Nöo hën a luku liba nöo a hai böö taanga. Nöo hën a taa: “Efata,” dati wan taki: “Un jabi.” Di tōngō Masa Jesosi ta fan hën taki sö e.

³⁵ Nöo fa u mbei naandë, nöo hën di womi ko ta fan limbolimbo, a ko ta jei soni seei gbedeede.

³⁶ Nöo hën Masa Jesosi bai dee sëmbë taanga taa de an musu konda di soni di pasa naandë da na wan sëmbë. Ma nöo di möön a ta bai de, möönmöön seei de ta paajëen nango.

³⁷ Nöo hën di soni bigi da hii mundu. De sai dë ta taki taa: “Aai oo, hii dee soni di sëmbë aki ta du, de tuu bunu e. Biga dee tapabukama ku dee sëmbë dee an ta jei soni seei a ta mbei de ta ko ta jei soni ta fan.”

8

Aki Masa Jesosi da fö dusu sëmbë soni u njan.

Mat. 15:32-39

¹ Wë nöo hën a ko pasa sö a di ten naandë taa wanlō hia sëmbë ko dë ku Masa Jesosi möön ta haika di lei fëen. Hën de sai ku ën dë te nöo hangi ko kisi de poi, soni an dë u de njan.

Nöo hën Masa Jesosi kai dee bakama fëen ko nëen, hën a taa:

² “Un haika e. Tjali kisi mi da dee sëmbë aki, biga disi mbei dii daka di de dë ku mi aki, nöo hangi kisi de poi.

³ Ma nöö ee mi manda de go a wosu söndö njan, nöö so u de o faau a pasi, biga ka de ta libi ku aki longi poi.”

⁴ Nöö hën dee bakama piki taa: “Wë ma sëmbë an ta libi a di kamian aki, nöö unsë u sa feni sondi u njan tjika u da dee hia sëmbë aki?”

⁵ Nöö hën a hakisi de taa: “Un mëni bëëë un abi aki?”

Nöö hën de piki taa: “Sëbën nöö u abi.”

⁶ Nöö hën a taa antoobi. Hën a mbei dee sëmbë sindo leti a goon naandë. Nöö hën a tei de sëbën bëëë, hën a begi da Gadu tangi te a kaba. Nöö hën a booko dee bëëë pisipisi, hën a tëndë da dee bakama u de paati da dee sëmbë. Nöö hën dee bakama tei, hën de paati da dee hia sëmbë dë te lontu ko kai.

⁷ Nöö de bi abi wantu fisi naandë tu, nöö hën de tei de tja ko da Masa Jesosi. Nöö hën a toona begi Gadu te a kaba dëën tangi, nöö hën a tëndë da dee bakama fëën. Nöö hën de tei toona paati da dee sëmbë te de kaba.

⁸⁻⁹ Nöö hën hii sëmbë njan te bëë u de fuu. Nöö dee sëmbë bi njan di njan naandë bi dë fö dusu e.

Nöö di de njan te de kaba, hën dee bakama go pii dee njanjan fika naandë te de kaba zunta, nöö a fuu hii sëbën manda. Nöö hën Masa Jesosi ko manda dee sëmbë go a wosu awaa.

Nöö da sö wan gaan foondo wooko Masa Jesosi du möön a di pisi kamian dë e.

Aki dee Faliseima hakisi

Masa Jesosi wan maaka.

Mat. 16:1-4

10 Nöo a baka u di dee sēmbē go, hēn Masa Jesosi ku dee bakama fēen subi a boto kumutu dē. Nöo hēn de hai go a di pisiwata de kai Damanuta.

11 Nöo di de ko dou, nöo wantewante hēn dee Faliseima ko a Masa Jesosi ko ta suku ēn buka a son-di. Nöo hēn de fan go, de fan ko, nöo hēn de hakisi ēn taa a musu du wan foondo wooko u lei de taa a Gadu di kaakiti fēen ta kumutu tuutuu.

12 Nöo di de hakisi sō, hēn Masa Jesosi djēmē hun. Hēn a taa: “A bigi a mi, di a dē taa dee sēmbē u di ten aki ta suku foondo wooko nöömō ufō de sa piki taa Gadu hēn manda mi ko.”

Nöo hēn a piki de, a taa: “Ma o du na wan foondo wooko lei unu kumafa un kē möönsō e.”

13 Sō a piki de, nöo hēn a disa de naandē go fēen. Hēn ku dee bakama fēen toona subi a boto fu de go a di oto sē banda u di ze ala baka.

Aki Masa Jesosi ta bai dee bakama u de mēni dese-i ku dee poipoi lei u dee Dju hedima.

Mat. 16:5-12

14-16 Ma nöo fa Masa Jesosi ku dee bakama fēen dē a di boto nango dē, de bi fēekētē u tja bēēē. Nöo hēn de nango te wan pisi, hēn Masa Jesosi bai de a wan son-di a nōngō fasi sō, a taa: “Un mēni unu see-i e, be wan tei di sooda u dee Faliseima ku di u Könu Helodi.”

Ma nöo fa a fan dē, dee bakama an fusutan andi a kē taki da de. Nöo hēn de ta fan ku dese-i taa: “Awa womi, wan kodo bēēē tō nöo u tja ku u a di boto, nöo hēn mbei wē i si a bai u sō e.”

17 Ma nöo Masa Jesosi sabi taa sō de ta taki, nöo hēn a gandji da de, a taa: “Dee sēmbē o, unfa un sa taki sō wan son-i taa u di wa tja bēēē hēn mbei mi ta

fan sö ku unu? Wan fusutan fa mi dë eti nö? Unfa un sa don sö?

¹⁸ Biga misikuma un abi wojo ma wan ta si sondi, un abi jesi ma wan ta jei sondi. Wan sabi möön andi bi pasa

¹⁹ di mi bi tei de feifi bëëë booko pisipisi, hën un paati da de feifi dusu sëmbë nö? Di de njan te bëë u de fuu, unfa di bëëë bi fika hia tjika?”

Nöö hën de piki taa: “Tuwalufu manda.”

²⁰ Nöö hën a hakisi taa: “Wë di mi booko de sëbën bëëë un bi paati da de fô dusu sëmbë wë? Un mëni manda bi fika?”

Nöö hën de piki taa: “Sëbën.”

²¹ Hën a taa: “Wë nöö an tjika fuun sabi taa fa mi dë aki, ma ta abi bookohedi ku njanjan sondi nö?”

Aki Masa Jesosi kula

wan bookowojoma.

²² Nöö hën de tjökö a di köndë de kai Beti-saida. Nöö di de ko dou, hën wanlö sëmbë tja wan bookowojoma ko a Masa Jesosi, nöö hën de begi ën faa musu nama maun a di womi be a ko ta si sondi.

²³ Nöö hën a panjan di womi a maun tja puu a di köndë ganda. Nöö hën a tunta a di womi wojo, hën a nama maun nëën.

Nöö hën a hakisi ën taa: “I ta si sondi ö?”

²⁴ Hën di womi piki taa: “Wë mi ta si sëmbë ta waka ma de djei pau.”

²⁵ Nöö hën Masa Jesosi toona lobi maun nëën wojo wan pasi möön, nöö hën a hakisi ën taa: “Unfa i ta si sondi möön?”

Nöö hën di womi luku sondi möön. Fa u mbei dë, a ko ta si sondi gbegedee seei awaa.

26 Nöo hën Masa Jesosi bai ën taa an musu toona go a di köndë naandë. Hën a mandëën go a wosu.

Aki de taki ambë da Masa Jesosi.

Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21

27 Wë nöo hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën, hën de tei pasi nango a dee köndëköndë dee dë zuntu ku di gaan köndë de kai Sesalia Filipi. Nöo fa de dë a pasi nango dë, nöo hën Masa Jesosi hakisi dee bakama fëën, a taa: “Womi, ambë un ta jei de ta taki taa mi dë?”

28 Nöo hën de piki taa: “Wë de ta taki taa i da wan u dee nëbai Tjabukama u Gadu di toona weki a dëdë, kuma Johanisi di Dopuma, kuma de Elia sö. Sö lanti ta mëni fii e.”

29 Nöo hën a bia hakisi de taa: “Wë unu wë? Ambë uun taa mi dë fa mi ku unu ta lontu aki?”

Nöo hën Petuisi piki taa: “Masa, i da di Keesitu e, di Paamusi Könu di bi o ko.”

30 Nöo hën Masa Jesosi bai de taa: “Fa Petuisi taki dë, nöo wan musu kondëën da na wan sëmbë e. Un musu hoi ën tjobitjubi ufö.”

Aki Masa Jesosi ta taki u di hogi di o pasa ku ën.

Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27

31 Nöo hën a seti fan ku de soni fëën seei limbolimbo awaa. A taa: “Mi o taki wan soni da unu aki e, taa Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki, mi o tja sëmëni pei sitaafu a dee Gaan Womi ku dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti maun. Biga de an kë tei mi u soni möönsö. Te wan pisi nöo de o kii mi. Ma nöo a di u dii daka, nöo mi o toona weki ko ku libi baka.”

32 Nöo sö a fan ku dee bakama fëën limbolimbo.

Ma nöö hën Petuisi kai ën a së, hën a taa: “Haika, di fan i fan dë, ja musu taki sö e. Sö wan soni an musu pasa ku i seei, kwetikweti.”

³³ Nöö di a fan sö, hën Masa Jesosi bia luku dee oto bakama naandë, nöö hën a gandji da Petuisi. A taa: “Pasa kumutu a mi fesi dë, Didibi Saatan ju, biga fa i fan dë, na sö Gadu ta mëni soni. Libisëmbë pakisei nöö di dë.”

Aki Masa Jesosi taki andi

wan sëmbë musu du

faa waka nëën baka.

³⁴ Nöö hën a kai dee oto bakama fëen, ku wanlö hia sëmbë bi sai dë, u de hai ko möön zuntu ku ën. Nöö hën a taa: “Un haika e, dee sëmbë. Ee wan sëmbë i kë ko dë bakama u mi, nöö i musu disa di soni di i seei kë du, nöö i musu dë kabakaba fii tei hiniwan soni di ko a i liba fu di i ta nama ku mi hedi, te dou ku dëdë seei. Ja musu hai baka möönsö.” Sö a fan ku de.

³⁵ Nöö hën a taa: “Fa mi fan dë, di soni mbei mi taki sö. Biga ee wan sëmbë i ta suku fii hoi i libi kumafa i kë, nöö joo lasi di suti libi Gadu kë da i. Ma ee wan sëmbë i ta saka i libi fu mi hedi nasö fu di Bunu Buka u Gadu musu paaja hedi, nöö di sëmbë dë o fendi libi a Gadu nöömö.

³⁶ “Nöö unfa un mëni, dee sëmbë? Ee wan sëmbë i fendi di goonliba aki njan kumafa i kë, ma i lasi go a di didibi faja fu teego, nöö andi seei a heepi i?”

³⁷ Nöö andi seei dë a di goonliba aki waiti tjika tu fii sa lasi i seei fëen hedi?

³⁸ “Nöö wan ta si fa dee sëmbë u di ten u dë aki ta disa Gadu ta libi dee hogilibi u de nö? Wë nöö ee hën wan sëmbë sen ta kisi i fii piki a dee lö sëmbë

dë dendu taa i ta nama ku mi, ee nasö sen kisi i fii piki dee soni mi ta taki da unu aki, nöö söseei sen o kisi mi da i tu, a di daka di mi o ko.

“Biga di juu o dou, nöö Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki o toona ko a goonliba aki, mi ku dee basia u mi Tata köndë tuu. Nöö fa i si woo ko dë, ku hii di gaan hei u mi Tata ku di waiti fëen tuu mi o ko e. Nöö a di juu dë, mi o piki seei gbelin taa ma sabi i di lö sëmbë naandë tu.”

Nöö da sö Masa Jesosi bai dee sëmbë te a kaba.

9

¹ Hën a taki da dee bakama fëen taa: “Dee sëmbë o, mi piki unu seei gbelin taa, so fuunu dë aki an o dëdë bifö un si di Tii u Gadu ko a goonliba ku kaakiti e.”

Aki dee bakama si di Gadu fasi

u Masa Jesosi di a abi.

Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36

² Nöö hën a baka sikisi daka u di a fan ku dee bakama fëen sö kaa, nöö hën a tei Petuisi, Jakobosi, ku Johanisi, hën de subi wan gaan hei kununu go te nëen liba ala, de wanwan. Nöö hën de sai dë te wan pisi, hën de ko si Masa Jesosi tooka gaanfa seei a de wojo.

³ Dee koosu fëen sinkii ko weti faan. Ka de weti tjika dë, na wan libisëmbë tjika u mbei koosu ko weti kuma di dë e.

⁴ Nöö hën de ko si tu sëmbë ta fan ku Masa Jesosi dë. Mosesi ku Elia wë e, de tu gaan nëbai tjabukama u Gadu u fesiten, de wë ko fan ku ën sö, ma de bi dëdë gaanduwe kaa.

⁵ Nöö hën Petuisi taki da Masa Jesosi, a taa: “Mësitë o, a suti fa u dë aki. Nöö i sabi nö, woo mbei

dii tjëkëliba da unu, wan fii, wan u Mosesi, ku wan u Elia.”

⁶ Ma fa a fan dë seei, ma na ku fusutan e, biga di ten dë hën ku dee otowan fëen bi fëëë te de an sa fa u taki.

⁷ Di juu dë, hën de si wan bundji saka zaaa ko tapa de buuu. Nöö hën de jei wan tōngö ta piki a di bundji dendu taa: “Di sëmbë aki, hën wë da di lobi Womi Mii u mi e. Nöö hën un musu ta haika.” Sö di tōngö taki.

⁸ Nöö te u de Petuisi kë mëni, de an si de tu sëmbë dë möön. Masa Jesosi wanwan tö nöö de si fika dë.

Aki Masa Jesosi ku de dii bakama ta bazia di kuun ta ko.

⁹ Nöö hën de bia kumutu a di kununu liba ta saka nango a goon. Te wan pisi hën Masa Jesosi taki da de, a taa: “Un haika e, dee sëmbë. Di sondi un si a di kununu liba ala, wan musu taki ën da na wan sëmbë e. Ma un hoi ën fuunu wanwan ufö. Te mi di ko dë Libisëmbë Mii aki weki baka a dëdë bifö fuun sa kondëën.” Sö a bai de.

¹⁰ Nöö hën mbei de an kondëën da sëmbë tu. Ma di de ta bazia di kuun nango, hën de ta taki a di sondi dë liba de na de nöö. Nöö de ta hakisi dëseei taa: “Fa a taki soni u dëdë weki baka dë, andi a kë taki ku di dë?”

¹¹ Nöö hën de bia hakisi Masa Jesosi taa: “Masa o, faandi mbei dee Sabima u Wëti ta lei u taa Elia fosu bi musu ko bifö di Paamusi Könu ko?”

¹²⁻¹³ Nöö hën a piki de taa: “Awa, sö a dë a Gadu Buku tuu e, taa Elia fosu musu ko lei sëmbë buta a pasi bifö di Paamusi Könu ko. Ma nöö mi taki da unu taa Elia ko kaa e, nöö hën de du ku ën kumafa de kë, leti kumafa di Buku bi taki taa de bi o du.”

„Nöö fa a fan dē, hën dee bakama ko fusutan taa Johanisi di Dopuma a ta taki dē. Hën wē bi dē di Elia di bi musu ko.“

Hën a taa: “Wan oto soni dē sikifikifi a di Buku tu, taa te di Sëmbë di ko Libisëmbë Mii o ko, nöö de an o si ën u wan wojo sondi. De o sitaafu ën te a tjika de. Sö di Buku taki. Nöö unfa un mëni u di dē?” Sö a hakisi de. „Ma de an sabi unfa u piki ën.“

Aki Masa Jesosi puu wan taku soni a wan mii liba.

Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43a

¹⁴ Nöö hën de ta saka ta ko tefa de kai a palala goon, ka dee oto bakama bi dē a di kununu futu dē. Nöö di de ko dou, hën de ko si sëmëni sëmbë a di kamian ta fan nango ta ko kuma de dē a wan gaan buja, nöö dee Sabima u Wëti seei bi dē a dendu tu.

¹⁵ Nöö te u dee sëmbë kë mëni, hën de si Masa Jesosi gbegedee ta ko, nöö de ko foondo gaanfa seei. Hën de kule go nëen go dëen odi.

¹⁶ Nöö hën a hakisi de taa: “Andi ta pasa a di kamian aki mbei un ta fan hia sö?”

¹⁷ Nöö hën wan womi piki ën taa: “Mësitë o, mi bi ko a i aki. Wan soni dē a wan womi mii u mi liba ta biinga seei u kii ën. A ta tapëen buka te an sa fan,

¹⁸ nöö te a ta ko nëen liba, nöö a ta kisi ën ta tuwë a goon holou, sukuma ta puu nëen buka fukuu, a ta tai ën tanda gingin, sinkii fëen ta ko gagagaa sö. Nöö di ja bi dē, hën wē i si mi begi dee bakama fii u de musu jaka di soni puu a di mii liba da mi. Ma nöö de biinga seei te de wei, de an sa du na wan sondi da di mii. Nöö sö e baa.”

¹⁹ Nöö hën Masa Jesosi piki taa: “Ee maingë, andi seei mi fendi a dee sëmbë u di ten aki maun di a dē taa wan ta biibi möönsö? Un longi seei mi musu dē

ku unu aki eti bifö woon biibi? Un longi mi musu hoi pasensi ku unu?”

Nöö hën a taa: “Un go tei di mii tja ko aki i si.”

²⁰ Nöö hën de go tei di mii. Ma fa de ta ko ku ën dë, nöö hën di sondi di dë nëën liba si Masa Jesosi gbegedee, nöö aan sondi, hën a kisi ën ta du sondi te na sipootu. Biga a tuwë di mii a goon holou, a ta logoda a goon, ta puu sukuma a buka seei fukuu.

²¹ Nöö hën Masa Jesosi hakisi di tata u di mii taa: “Un longi di sondi dë ku di mii kaa?”

Hën a piki taa: “Wë u sensi di a dë piki mii a maun,

²² hën a ta ko nëën te kisi fa u dë aki. Nöö sëmëni pasi seei a ta biinga u kii ën, te a wata ku faja tuu a ta hiti ën go. Wë nöö Mësitë, ee i sa heepi u, nöö gaantangi mi begi i tei tjalihati fuu nöö i heepi u.” Sö di tata u di mii taki.

²³ Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Wë na a mi a dë e, ma a i a dë. Biga ee wan sëmbë ta biibi Gadu, nöö sondi seei an dë di Gadu an sa du dëën.”

²⁴ Nöö di a taki sö hën di tata u di mii bai taanga taa: “Mësitë o, mi ta biibi e. Ma nöö fii heepi mi be mi biibi tjika.”

²⁵ Nöö di juu dë, hën Masa Jesosi si taa sëmëni sëmbë ta booko ta ko a de naandë. Nöö hën a bai di soni di dë a di mii liba taa: “Ju di sondi ta dë a di mii aki liba ta tapëën jesi ku ën buka, mi taa, hetji pasa kumutu disëën! Nöö na toona ko nëën möön a mundu!”

²⁶ Nöö fa a bai ën dë kaa, hën di soni bai kai wan hogi olo. Nöö hën a kisi di mii wan pasi möön, di mii ta seki ta du soni, sinkii fëen ko kakakaa. Nöö hën a kumutu go disa di mii djee awaa. Ma nöö di

mii fika a goon pii, nöö hën dee sëmbë sai naandë taa: “Awa, dëdë a dëdë e.”

²⁷ Ma nöö hën Masa Jesosi panjëën a maun hopo taanpu, biga a ko bunu kaa.

²⁸ Nöö hën a kumutu dë ku dee bakama fëën hën de toona go a wosu. Nöö di de dou, hën dee bakama hakisi ën taa: “Masa o, faandi mbei wa bi sa puu di soni a di mii liba?”

²⁹ Nöö hën a piki de taa: “Sö wan taku soni ja sa jakëën puu go söndö begi e.”

Aki Masa Jesosi taki soni

u di dëdë fëën möön.

Mat. 17:22-23; Luk. 9:43b-45

³⁰ Nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën kumutu a di köndë naandë. Nöö fa de nango dë, de ta latja ta pasa a di pisiwata de kai Galilea. Nöö di ten dë Masa Jesosi an kë u lanti sabi naasë a dë,

³¹ biga a kë lei dee bakama fëën a wantu soni liba.

Nöö hën de nango te wan pisi, hën a kai de te de piki, hën a taa: “Un haika e. De o könku Mi di ko dë Libisëmbë Mii aki buta a sëmbë maun e, nöö de o kii mi. Ma nöö a di u dii daka nöö mi o toona weki baka.” Sö a fan ku de.

³² Ma nöö dee bakama an ta fusutan di sondi a ta taki da de dë, nöö de fëëë u hakisi ën tu.

Aki ta lei ambë o dë hei sëmbë

a di tii u Gadu dendu.

Mat. 18:1-5; Luk. 9:46-48

³³ Nöö hën de nango te de dou a Kapenaumi nöö hën de go denda a wosu. Nöö hën Masa Jesosi

hakisi de taa: “Fa u bi dë a pasi ta ko dë, andi un bi fendi ta fia ku unu seei sö?”

³⁴ Ma nöö de an piki ën, de dë piiii seei. Biga di soni de bi ta fia, de bi ta hakisi de na de taa tee Masa Jesosi ko kõnu, nöö ee undi u de o dë möön hei möön dee oto.

³⁵ Nöö hën Masa Jesosi sindo te a kaba, hën a kai de tuwalufu bakama fëen tuu ko nëen. Nöö hën a fan ku de, a taa: “Söö. Wë un kë ko fesima a di kõnu tii u mi dendu ö? Wë be mi taki da unu, taa di fuunu di o saka hënseei tei di möön lagi kamian ta dini dee otowan fëen, hën wë o dë di möön hei sëmbë fuunu tuu e.” Sö a piki de.

³⁶ Nöö hën a kai wan piki mii ko a de fesi dë. Hën a hopo ën tei.

³⁷ Hën a taa: “Haika e. Ee wan sëmbë i tei sö wan lagi sëmbë kuma di mii aki sö u gaan sondi fu di i nama ku mi hedi, nöö miseei i tei dë e. Nöö fa i tei mi dë, nöö na mi wanwan i tei, ma i tei Masa Gaangadu tu di manda mi ko a goonliba aki.” Nöö sö Masa Jesosi fan ku dee bakama fëen te a kaba.

Aki ta lei ambë ku Masa Jesosi

dë a wan së.

Luk. 9:49-50; Mat. 10:42

³⁸ Nöö baka u di dë, hën Johanisi taki wan sondi da Masa Jesosi, a taa: “Masa o, u bi si wan sëmbë ta tei di në fii ta jaka dee soni ta kisi sëmbë a hedi puu a de liba. Nöö hën u fan ku ën faa disa, biga an dë a di kulupu fuu.”

³⁹ Nöö hën Masa Jesosi piki, a taa: “Wë an bi dë fuun tapëen e. Biga na wan sëmbë sa tei di në u mi du foondo wooko, nöö a bia sö hesi ta kosi mi.

⁴⁰ Nöo boiti di dë, fa a ta du foondo wooko a mi në dë, hën da an dë felantima fuu. Nöo ee wan sëmbë an dë felanti fuu, nöo hën da u ku ën dë a wan së.” Nöo sö Masa Jesosi piki.

⁴¹ Nöo hën a taa: “Mi o taki wan sondi aki da unu gbelin seei. Di sëmbë di o du wan sëmbë bunu a di në u mi di Paamusi Könu, ee wan gangaa wata seei a dëen, nöo Gadu o dëen paima nöömö.”

Aki ta lei fa a dë gaan soni tjika

u wan sëmbë fika a Gadu pasi.

Mat. 18:6-9; Luk. 17:1-2

⁴² Hën Masa Jesosi fan ku dee bakama fëen go möön longi, a taa: “Ja si fa di mii aki dë nö? [An kisi fusutan fu soni fu mi wan bëtë eti.] Nöo ee sö wan sëmbë ko biibi a mi, nöo hën i mbei a du wan soni faa kumutu a Gadu pasi, nöo gaan hogi seei i du dë e. A bi sa möön bëtë da i de bi tai wan gaan gindi sitonu a i gangaa te de kaba, nöo de tja i go tuwë a di möön fundu kamian u di ze dubuu pii. Biga mi taki da unu taa di sitaafu naandë an hogi kuma di joo kisi ee i mbei wan lagi sëmbë kuma di i si aki kumutu a Gadu pasi.

⁴³ “Nöo mi taki e, i musu biinga seei fii fika a Gadu pasi. Fëen mbei ee wan gaan soni fii kuma di letisë maun fii kë puu i a Gadu pasi, nöo a bëtë i koti ën puu tuwë e. Biga a dë möön bunu da i fii dou a Gadu Köndë ku wan së maun, möön leki de tuwë i a didibi faja ku telu. [

⁴⁴ Biga di faja ala an ta tapa möönsö, söseei dee bitju ta njan sëmbë ala de an ta dëdë möönsö tu.]

⁴⁵ “Nöo ee di futu fii ta suku u puu i a Gadu pasi tu, nöo fii koti ën puu tuwë e. Biga a dë möön bunu

ee i dou a Gadu Köndë ku wan sê futu, möön leki i dou a didibi faja ku de tu sê futu fii, fii go ta tja sitaafu u nöömö. [

⁴⁶ Biga di faja ta tjuma sëmbë ala, an ta tapa möönsö, söseei dee bitju ta njan sëmbë ala, de an ta dëdë tu.]

⁴⁷ “Söseei, ee di letisë wojo fii kë puu i a Gadu pasi, nöö fii diki ën puu tuwë e. Biga a dë möön bunu da i i dou a Gadu Köndë ku wan sê wojo, möön leki i dou a didibi faja ku tu sê wojo go ta tja sitaafu u nöömö.

⁴⁸ Biga di faja ta tjuma sëmbë ala an ta tapa möönsö, söseei dee bitju ta njan sëmbë ala, an ta dëdë möönsö tu e.”

⁴⁹⁻⁵⁰ Nöö hën Masa Jesosi fan möön, a taa: “Un haika e, dee sëmbë. Satu dë wan bumbuu soni da u a goonliba aki. Ma ee a lasi ën kaakiti, nöö soni an dë u toona dëen kaakiti möön e. ǁNöö sö un sa luku di libi fuunu. A musu a’ kaakiti tu, kuma satu. Ma bifö a sa ko sö, ǁnöö i musu tai hati pasa sëmëni soni dee ta pooba i ufö. ǁMa ee nasö, nöö joo dë kuma di satu u taki dë di lasi ën kaakiti, ja o abi wan wojo heepi da sëmbë möön.ǁ

“Nöö sö e baa, wan musu lasi unu kaakiti, ma un musu ta libi fiifii ku unu seei nango nöömö.”

10

Aki Masa Jesosi ta taki fa manu ku mujëe an musu tuwë.

Mat. 19:1-12; Luk. 16:18

¹ Nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen kumutu a di kamian naandë, nöö hën de toona go a Judea. Hën de koti Joodan Lio aba go a di oto sê banda. Nöö di de go dou, nöö sëmëni sëmbë ko a

Masa Jesosi, nöö hën a seti u lei de kumafa a bi guwenti.

² Te wan pisi hën wanlö sëmbë u dee Faliseima kulupu ko nëen naandë, nöö hën de ko hakisi ën soni fu de sa feni ën kisi. Biga de hakisi ën taa: “Mësitë o, unfa di wëti u Gadu dë? Wan womi sa tuwë di mujëë fëen nö?”

³ Nöö hën hënseei toona hakisi de wan soni. A taa: “Unfa Mosesi bi sikifi u di soni dë buta a di buku u Gadu?”

⁴ Hën de piki taa: “Wë a sikifi buta taa ee wan womi o tuwë di mujëë fëen, nöö a musu sikifi wan pampia te a kaba u taki di soni mbei an këen möön ufö a mandëen go.”

⁵ Nöö hën a taa: “Awa, sö a sikifi tuu. Ma fu di taangajesi fuunu mbei Mosesi da unu sö wan pasi. Ma un haika e.

⁶ A seti di Masa Gaangadu mbei hii soni u goonliba, nöö hën a mbei wan womi ku wan mujëë nöö.

⁷ Nöö fëen mbei wan womi o kumutu disa hën mama ku ën tata nöö a go dë ku ën mujëë,

⁸ nöö de an o dë tu sëmbë paatipaati möön, ma de o ko dë di wan sinkii.

⁹ Nöö dee sëmbë Gadu tja ko makandi sö kaa, nöö na wan sëmbë abi leti u paati de e.” Sö Masa Jesosi piki dee Faliseima.

¹⁰ Nöö di de toona ko a wosu, hën dee bakama hakisi ën a di manu ku mujëë soni liba di a bi taki naandë.

¹¹ Nöö hën a piki de taa: “Mi taki da unu e, taa ee wan womi tuwëen mujëë go tei oto mujëë, nöö Gadu wëti seei a booko dë.

¹² Sösei tu ee wan mujëe tuwëen manu go tei oto manu, nöö Gadu wëti di mujëe dë booko tu.” Sö a piki de.

Aki ta lei fa Masa Jesosi tei pikimii u gaan soni.

Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17

¹³ Wan daka hën wanlö sëmbë ta tja dee mii u de ko a Masa Jesosi faa musu buta maun a de liba. Nöö di dee bakama si sö, hën de gandji seei da dee sëmbë taa de an musu tja dee mii ko nëen.

¹⁴ Nöö hën di Masa Jesosi si sö kaa, nöö hati fëen boonu. Hën a bai de taa: “Wan tapa dee mii u de an ko a mi e. Biga di fasi i si wan piki mii abi, hën da di fasi di dee sëmbë dee dë a di Tii u Masa Gadu musu abi.

¹⁵ Biga mi taki da unu gbelin taa ee wan sëmbë an sa futoou hënseei a Masa Gaangadu maun kumafa wan piki mii ta futoou hënseei a dee gaan sëmbë fëen maun, nöö soni an o mbei te a sa dë a di Tii u Gadu dendu möönsö.”

¹⁶ Nöö di a fan sö te a kaba, hën a tei dee mii nëen maun, hën a begi Masa Gaangadu da de.

Aki ta lei fa a dë gaan soni da

wan guduma faa ko

a di Tii u Gadu dendu.

Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30

¹⁷ Nöö hën Masa Jesosi kumutu a di pisi kamian naandë ta waka nango. Te wan pisi hën wan womi ko tjökö kini a goon nëen fesi, hën a hakisi ën taa: “Di bumbuu mësitë aki o, andi seei mi sa du u mi feni di libi u teego a Gadu?”

18 Nöö hën Masa Jesosi piki ën taa: “Fa i taa mi bumbuu dë, na wan sëmbë dë bumbuu boiti Masa Gaangadu tö.

19 “Ma nöö fu piki a di hakisi fii naandë, nöö ja sabi dee wëti Gadu buta da sëmbë u de libi ku de nö? A taa ja musu kii sëmbë, ja musu tei oto sëmbë mujëë, ja musu ta fufuu, ja musu ta mindi soni buta a sëmbë hedi, ja musu ganjan sëmbë a kõni fasi njan, i musu lesipeki i mama ku i tata, na sö nö?”

20 Nöö hën di womi piki ën taa: “Aai, ma sensi di mi bi dë piki mii, nöö hën mi ta hoi miseei a dee wëti naandë liba te kisi fa u dë aki.”

21 Hën Masa Jesosi luku di womi nöö a lobi ën seei. Nöö hën a taki dëën taa: “Wë ma wan soni toobi i eti. Go, nöö i sei hii dee gudu fii dee i abi te i kaba, nöö i tei di möni nöö i paati ën da dee pootima, nöö joo abi gudu a Gadu Köndë ala e. Nöö ko fika ku mi ta waka a mi baka.”

22 Nöö di di womi jei fa a fan naandë, nöö hën a saka hedi a goon ko dë pii. Nöö ku gaan tjali a hati a go a wosu biga a abi gudu te a hia a di goonliba aki.

23 Hën Masa Jesosi bia luku dee bakama fëën, hën a taa: “Un si ö? A taanga e, fu wan guduma musu ko a di Tii u Gadu dendu.”

24 Fa Masa Jesosi taki naandë, nöö a bigi da dee bakama fëën te na soni.

Nöö hën a taa: “A taanga tuu e, dee mii. Mi taki da unu seei taa fu wan guduma musu ko a di Tii u Gadu dendu, an dë sösö soni e.

25 Leti kumafa di gaan mbeti de kai kamëli an sa pasa a wan aguja baaku, nöö söseei a taanga da wan guduma faa ko a di Tii u Gadu dendu.”

26 Nöo fa a taki naandë, awaa seei di sondi ko foondo dee bakama fëen biga de an bi mëni sö. Nöo hën de bia ko ta hakisi deseei taa: “Wë nöo ee sö a dë, nöo hën da na wan sëmbë sa feni libi u teego e.”

27 Nöo hën Masa Jesosi luku de diin, hën a taa: “Ee a nama a di kaakiti u libisëmbë nöo na wan sëmbë sa feni ën tuu. Ma a nama a di kaakiti u Masa Gadu, nöo soni an dë di hën an sa du.”

28 Nöo hën Petuisi hakisi ën taa: “Wë nöo u wë Masa? Fa u disa hii soni ko ta waka a i baka aki, un wini fëen woo feni.”

29 Nöo hën Masa Jesosi piki taa: “Aai, sö a dë tuu. Ma nöo mi taki da unu taa di sëmbë di o disa hën baaa, ku ën sisa, ku ën mama, ku ën tata, ku ën mii, ku dee pandasi kamian fëen fu di a ko nama ku mi, ee nasö fu di a kë paaja di bunu buka u Gadu, nöo an o lasi e.

30 Biga a o toona feni hii soni wan höndö toon baka: ee sisa, ee baaa, mama, tata, pandasi kamian, ku köndë tuu seei a o feni a di ten u dë aki, ma nöo a o kisi sitaafu tu o. Ma nöo a di ten di ta ko, nöo a o feni di libi u teego a Gadu.

31 “Nöo a di ten dë tu, sëmëni sëmbë dee bi dë heima a goonliba aki o ko lagi sëmbë e. Nöo sëmëni sëmbë dee an bi dë wan wojo soni a libisëmbë wojo aki, nöo de o ko fesima seei.”

Nöo sö Masa Jesosi fan ku dee bakama fëen di ten dë.

Aki Masa Jesosi taki di dëdë soni fëen wan pasi möön.

Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34

32 Nöo di juu dë, Masa Jesosi nango a Jelusalen. Nöo a dë a pasi nango seei, ma nöo dee bakama fëen dë nëen baka ta waka, ma na ku wai. Biga

de dē fēēfēēē pantapanta. Sōseei dee oto sēmbē ta waka ku de, deseēi dē fēēfēēē tu, [biga de ta sinti taa soni o pasa ku ēn ala].

Te wan pisi, hēn a kai de tuwalufu bakama fēēn a sē, nōō hēn a toona fan ku de mōōn kumafa a bi fan ku de a fesi kaa.

³³ A taa: “Womi, un haika e. Fa u nango a Jelusalen aki, nōō de o du ku Mi di ko Libisēmbē Mii aki e. Biga de o sei mi buta a dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wēti maun, nōō de o tei mi tja go a kuutu te de kaba buta taa mi musu dēdē. Nōō baka u di dē, nōō de o tja mi go buta a dee oto kōndē sēmbē dee ta tii di kōndē i si aki maun.

³⁴ Nōō de o mbei mi fa seei, de o tunta a mi, de o fon mi ku wipi. Te u kaba fēēn de o kii mi. Ma nōō a di u dii daka nōō mi o toona weki baka ko ku libi e.”

Nōō sō Masa Jesosi piki dee bakama fēēn gbelin mōōn.

Aki tu u dee bakama u Masa Jesosi ko suku hei kamian nēēn.

Mat. 20:20-28

³⁵ Wē nōō baka u di dē hēn Jakobosi ku ēn baaa Johanisi, dee mii u Zebedeosi, kai Masa Jesosi a sē. De taa: “Masa o, u ko begi i wan soni aki.”

³⁶ Hēn a hakisi de taa: “Wē andi un kē sō baa?”

³⁷ Hēn de taa: “Wē Masa, u kē begi i fii buta da u taa te i tei di kōnu kamian fii, nōō wan fuu o dē a i leti maun sē, di otowan o dē a i tōōtōmaun sē ta heepi i tii di kōndē. Nōō hēn da di soni u ko begi i.”

³⁸ Nōō hēn Masa Jesosi piki de taa: “Ma kijoo, di soni un hakisi mi aki, ma un sabi andi un ta hakisi ō? Di kan de lai da mi u mi bebe aki, woon

sa bebëen tu nö? Di sitaafu mi o tja aki, woon sa tjëen nö?”

³⁹ Nöö hën de piki taki taa: “Aai Masa, woo sa tjëen.”

Nöö hën a taa: “Awa, woon tja sitaafu tuu,

⁴⁰ ma fuun feni dee hei kamian dë, di dë ma sa paamusi unu e, biga an dë a mi. Gadu nöö a fika da, faa da dee sëmbë ku dee sëmbë dee a bi buta fu de feni sö wanlö hei kamian.”

⁴¹ Wë nöö di dee oto bakama ko jei taa sö de tu baaa naandë go suku sö wan hei kamian a Masa Jesosi, nöö hën de tei de fu hogi seei.

⁴² Ma nöö hën Masa Jesosi kai hii de tuu makandi ko nëen, hën a taa: “Un haika e, kijoo. Dee goonliba hedima dee an ta biibi a Gadu, un sabi fa de ta libi kaa. De tuu ta kë pëe basi a oto sëmbë liba te dou a deseei liba tu.

⁴³ Ma nöö unu, na sö un musu libi e. Di fuunu di kë dë heima nöö a musu sakëen seei ta dini dee otowan fëen.

⁴⁴ Nöö di sëmbë di kë ko di möön hei wan fuunu tuu, nöö a musu dë kuma saafu da dee otowan.

⁴⁵ Biga fa mi ko dë Libisëmbë Mii aki, ma ko u sëmbë musu dini mi e. Ma mi ko u mi dini sëmbë. Mi ko seei u mi paka mi libi kuma paima fu sëmëni hia sëmbë sa ko bunu ku Gadu.”

Aki Masa Jesosi kula

wan bookowojoma.

Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43

⁴⁶ Nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen ko a wan köndë de kai Jelikou tefa de nango. Nöö di de ta kumutu a di köndë, nöö wanlö hia sëmbë nango ku de.

Di juu dë, nöö wan bookowojoma bi dë leti a di pasi bandja naandë sindosindo ta pidi möni. Di womi aki de kai Balitimeosi. A di tōngö u de, hën kë taki, di mii u Timeosi.

⁴⁷ Nöö hën di a ko jei taa di nëbaima u Nazalëti de kai Jesosi, hënseei ta pasa dë wante, nöö hën a seti ta bai ta kai ën taa: “Jesosi, na i da di bakamii u Könu Dafiti di bi o ko di Heepima nö? Gaantangi mi begi i o, saa mi, saa mi e!”

⁴⁸ Nöö fa a ta bai dë, hën sömëni u dee sëmbë ta waka a Masa Jesosi baka naandë gandji dëen taa: “Womi, kabuka naandë e!” Ma nöö an haika de seei. Möönmöön a ta bai eti taa: “Jesosi, di bakamii u Könu Dafiti dë, saa mi, saa mi e!”

⁴⁹ Nöö hën Masa Jesosi taanpu piiii hën a taa: “Un kai di sëmbë ta bai dë da mi.”

Nöö hën de go a di womi, de taa: “Söö. Be hati fii kötö e, womi. A ta kai i. Nöö fii hopo boo go.”

⁵⁰ Nöö di a jei sö kaa, hën a feki ën liba koosu vau tuwë go ala, hën a hopo vu taanpu, hën de tjëen go dou a Masa Jesosi.

⁵¹ Nöö di Masa Jesosi si ën a taa: “Mati, andi i kë u mi du da i?”

Hën a taa: “Mësitë, mi kë i heepi mi be mi ko ta si soni e.”

⁵² Hën Masa Jesosi taa: “Wë fa i ta biibi a mi tjika aki, mati, nöö i feni heepi kaa e.” Nöö fa u mbei naandë, hën di womi ko si soni gbegedee, nöö hën a ta waka nango a Masa Jesosi baka mökisi ku dee oto sëmbë.

11

Aki ta lei fa de ta wai ku Masa Jesosi kuma wan könu.

Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Joh. 12:12-19

¹ Wë nöö hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën ta waka nango te de ko dou a di pisiwata ka dee köndë de kai Betifaigi ku Betania dë, ka di kununu de kai Oleifi dë tu. Hën da de ko zuntu ku Jelusalen.

Nöö hën Masa Jesosi kai tu u dee bakama fëën ko nëën. Hën a taki da de taa:

² “Un go langalanga a di köndë a u fesi dë e, nöö te un denda nëën, nöö woon si wan njönku buliki taitai a bandja pasi dë, di sëmbë an sindo nëën liba waka wan daka. Nöö un lusu ën tja ko da mi.

³ “Nöö ee wan sëmbë hakisi unu taa: ‘Faandi mbei un ta lusu di buliki?’ nöö un musu piki ën taa: ‘Masa abi ën fanöudu.’ ” Nöö sô Masa Jesosi manda de te a kaba.

⁴ Nöö hën de tu bakama naandë go a di köndë. Nöö fa de go dou, hën de si di buliki taitai a wan dööbuka a bandja pasi naandë tuu, leti kumafa Masa Jesosi bi taki. Hën de go ta lusu ën.

⁵ Nöö wanlö sëmbë bi dë taanputaanpu dë, nöö di de si taa sô de ta lusu di buliki, hën de hakisi de taa: “Andi un ta lusu di buliki u du?”

⁶ Hën de piki de leti kumafa Masa Jesosi bi taki da de taa: “Masa abi ën fanöudu.” Nöö fa de fan dë, hën dee sëmbë an tapa de möön.

⁷ Nöö hën de tja di buliki ko da Masa Jesosi hën de jabi koosu nëën liba. Nöö hën Masa Jesosi subi a di buliki liba.

⁸ Nöö hën sëmëni sëmbë ko ta jabi koosu a di pasi liba, otowan ta denda a kapëë ta koti uwii tja ko

tuwë a di pasi a Masa Jesosi fesi, nöö di buliki ta waka a dee uwii ku dee koosu liba. Bigi nöö de ta bigi Masa Jesosi sö.

⁹ Nöö fa de nango dë, sëmbë ta waka a fesi, sëmbë ta waka a baka, Masa Jesosi dë a mindi.

Di juu dë, hii sëmbë ta bai taanga taa:

“Hosana e! Hosana! Gadu dë ku di sëmbë aki!”

Otowan ta bai taa:

“Aai, Gadu dë ku di sëmbë di a manda ko a u aki!”

¹⁰ Otowan taa:

“Ke baa! Gadu o toona seti di tii u Könu Dafiti baka!”

Otowan taa:

“Aai, hosana! Di bai aki a musu go dou seei te a Masa Gaangadu köndë!”

Sö dee sëmbë ta bai ta taki.

¹¹ Nöö hën Masa Jesosi go dou a Jelusalen dendu gbolo, nöö hën a go wante a di Wosu u Masa Gadu nöö hën a denda nëën. Nöö hën a tuwë wojo luku hii sondi naandë finifini te a kaba. Ma nöö fu di a ko lati kaa an sa du soni möön, nöö hën hën ku dee tuwalufu bakama fëën hën de toona go a Betania go duumi.

Aki Masa Jesosi fan ku wan pau.

Mat. 21:18-19

¹² Di dobooko fëën hën de kumutu a Betania u toona go a Jelusalen baka, nöö hangi ko kisi Masa Jesosi.

¹³ Nöö hën a tuwë wojo go te ala hën a si wan fuuta pau de kai figa, nöö a si taa a dë ku uwii seei tjentjen. Nöö hën a go suku njanjan nëën. Ma nöö di a go dou, an feni na wan kodo, biga an bi dë ten u di pau pai njanjan eti.

14 Nöo hën a taki da di pau taa: “Na wan ten sëmbë o feni njanjan a i njan möön e.” Nöo fa a fan dë, dee bakama bi haikëën nöo hën de pasa go.

Aki Masa Jesosi jaka sëmbë

a di Wosu u Masa Gaangadu.

Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Joh. 2:13-22

15 Nöo hën Masa Jesosi ku dee bakama fëën ta waka te de go dou a Jelusalen, nöo hën de toona go wante a di Wosu u Masa Gadu möön. Nöo di de go dou, hën de si taa sëmbë sai naandë gidjii te a hia, so u de ta sei soni, so u de ta tooka möni da dee wakama dee ta ko naandë ta feni hia wini a de. Nöo hën wë di soni an bunu da Masa Jesosi seei, nöo hën a jaka dee sëmbë puu dë. A kandi dee tafa u dee sëmbë ta tooka möni naandë tuwë djolou a goon. Nöo i bi abi wanlö sëmbë ta sei pomba da sëmbë u de sa paka paima da Gadu, nöo hën Masa Jesosi kandi dee bangi u de tuwë tu.

16 Nöo hën a tapa pasi da dee sëmbë dee ta waka ta pasa a di keikipisi naandë kuma gaan pasi, be de an waka naandë möön ku dee soni de ta sei dë.

17 Nöo hën a bai dee sëmbë dë taa: “Wan bi jei fa Gadu Buku taki nö? A taa: ‘Mi wosu musu dë wan kamian u hii pei nasiön sëmbë ta ko ta begi Mi,’ ma uun tei ën ko buta wan kamian u ta tjubii fufuuma.”

18 Nöo hën dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti ko jei taa sö Masa Jesosi du, nöo an bunu da de seei kwetikweti, nöo hën de ta suku wan fasi u de sa kisi ën kii. Ma da töku de fëëë biga wë hii mundu tei ën u gaan soni u di fasi fa a ta lei de soni u Gadu.

19 Nöo hën de fika dë te di ten sonu go a goon, hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen toona kumutu a Jelusalen go.

Aki Masa Jesosi lei dee bakama fa de musu begi Gadu ku biibi tjika.

Mat. 21:20-22

20 Di dobooko möön, hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen ta toona go a Jelusalen baka. Te wan pisi hën de dou a di figa pau di a bi siba naandë, nöo hën dee bakama luku, de si taa dee uwii fëen ko laulau. Di pau dëdë seei te dou a lutu.

21 Nöo hën Petuisi ko mēni fa Masa Jesosi bi fan ku di pau, nöo hën a kai ën te a piki, a taa: “Mësitë, luku di figa pau di i bi siba jeside aki, a dëdë tuu o.”

22 Hën Masa Jesosi piki ën taa: “Awa, sö a dë tuu, nöo fëen mbei un musu ta biibi Gadu e.

23 Aai, mi taki da unu taa ee un ta futoou Gadu tuutuu söndö panta a unu hati, nöo sondi an o dë di Gadu an o sa du da unu. Biga ee i taki da di kununu aki sö taa be a hopo kumutu naandë go tuwëen seei a ze, nöo a o du sö tuu.

24 “Fëen mbei mi taki da unu taa, ee woon hakisi Gadu wan soni nöo un ta biibi a unu hati taa un abi di soni kaa, nöo woon kisi ën e.”

25 Nöo hën a fan ku de möön a taa: “Haika e, te un ta begi, nöo ee i ko mēni taa i ku sëmbë a’ soni, nöo i musu puu di sëmbë a bëë ufö i go dou ku di begi e, nöo Masa Gaangadu o puu i a bëë tu u dee hogi dee i ta du. [

26 Ma nöo ee wan ta puu sëmbë a bëë u dee hogi dee de ta du unu, nöo unu Tata a liba an o puu unu a bëë tu u dee hogi dee un ta du.]”

Aki Masa Jesosi tai dee hedima

u Dju keiki.

Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8

²⁷ Nöö hën de ko dou a Jelusalen awaa, nöö hën de toona go a di Wosu u Masa Gadu möön. Nöö fa Masa Jesosi ta waka ta lontu naandë, nöö hën wë a ko miti ku dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti ku dee Gaan Womi.

²⁸ Nöö hën de kai ën te a piki, de taa: “Wë u ko hakisi i wan sondi. Dee soni dee i du a di Keikiwosu aki, unsë i feni di leti fi du sō? Ambë da di sëmbë di manda i fii du sō wanlō soni?”

²⁹ Nöö hën Masa Jesosi piki de taa: “Wë antoobi. Ma mi o hakisi unu wan sondi tu. Nöö ee un piki mi, nöö mi o piki unu ambë manda mi.

³⁰ “Wë mi taki e, taa Johanisi di Dopuma, ambë bi mandëën faa dopu sëmbë: libisëmbë, naa Masa Gadu?”

³¹⁻³² Nöö di a hakisi de sō, hën de hai go a së go ta kuutu nango ta ko te de wei, de taa: “Ee u taa Gadu hën bi mandëën, nöö a o hakisi u ee faandi mbei wa bi piki ën? Ma nöö wa sa piki taa libisëmbë mandëën.” Nöö di soni mbei de taki sō, biga de fëë lanti, fu di sëmëni sëmbë bi biibi taa Johanisi bi dë wan tjabukama u Gadu tuutuu.

³³ Nöö hën de toona ko a Masa Jesosi, hën de piki ën taa: “Wa sabi ambë bi mandëën e.”

Nöö hën a piki de taa: “Ee wan sa piki mi, nöö miseei ma sa piki unu tu.”

Nöö hën de disa di oto.

12

Aki ta lei di oto u wan goon masa.

Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19

¹ Nöö hën Masa Jesosi tei wan oto ta lei dee sëmbë a wödu fasi. A taa: “Wan womi bi dë, nöö hën a koti wan gaan goon fëën te a kaba, nöö hën a paandi di pau de kai doloifi a di goon, faa ta mbei win u bebe ku di njanjan fëën. Nöö hën a mbei wan sitonu peni te a kaba lontu di goon. Nöö hën a toona mbei wan goon mata ku sitonu ka de o ta fon di doloifi ta mbei di win. Nöö a baka u di dë, hën a mbei wan wakiti wosu tjongoo sö go a liba.

“Nöö di a kaba u du dee lö soni dë kaa, nöö hën a buta di goon a wanlö sëmbë maun fu de musu ta wooko ën dëën. Nöö hën a kumutu dë go a wan oto köndë.

² “Nöö hën a dë ala tee a sabi taa di juu dou u di fuuta lepi de mbei di win kaa. Nöö hën a kai wan futuboi fëën ko nëën, hën a mandëën taa be a go a dee wookoma go tei di fëën pisi u di win di a bi musu feni u di goon, tja ko dëën.

³ “Ma nöö di di futuboi dë naki te a go dou a di goon, nöö hën dee wookoma kisi ën hën de fon mën te a fon, nöö hën de mandëën go ku sösö maun.

⁴ “Nöö a baka u di dë, hën di womi toona manda wan oto futuboi go möön. Nöö di dee wookoma si di futuboi ko dou, hën de kisi ën, hën de fon mën a hedi te a fon nöö hën de toona du sömëni oto hogihogi soni ku ën te a tjika de.

⁵ “Nöö hën di goon masa manda wan oto futuboi go möön, hën de toona kisi di dë kii. Nöö hën a ta puu futuboi ta manda nango a dee wookoma kodo, so u de de ta fon, so u de de ta kii,

⁶ teee a fika wan kodo sëmbë tö di a sa manda möön, hën da di wan kodo womi mii fëën di a lobi te na soni.

“Hën a taa: ‘Wë mi o manda di womi mii u mi aki go. A kandë te dee wookoma si ën nöö de sa abi lesipeki fëen fu di a dë miii u mi.’

⁷“Nöö hën a manda di womi mii fëen go. Ma nöö di dee wookoma si di womi mii u di tata ta ko, nöö hën de taki da de na de taa: ‘Söö, ja ta si di womi mii u di sëmbë abi di goon aki ta ko naandë nöö? Hën wë o kisi di gudu fëen tata a bakaten. Wë nöö un sabi nöö? Un böö kisi ën kii, nöö di goon aki o fika a u maun.’

⁸“Nöö hën de kisi di womi mii, nöö hën de kii ën wantewante naandë, hën de puu ën a di djai dendu tuwë go a kapëë ala. De an bei ën seei.”

⁹Nöö hën Masa Jesosi hakisi taa: “Wë nöö fa dee soni pasa dë, nöö di sëmbë di bi disa di goon da dee wookoma naandë, unfa i mëni taa a o du? Na a o manda sëmbë go kii dee hogihatima dë puu dë nöö? Awa, nöö a o buta di goon fëen a oto sëmbë maun.

¹⁰“Nöö wan bi lesi fa Masa Gadu Buku taki nöö? A taa:

Dee sëmbë ta mbei sitonu wosu dë,
de si wan sitonu taa an bunu,
nöö hën de tuwëen a kapëë.

Ma nöö bakaten,
hën di sitonu dë ko di mama posu u di wosu.

¹¹Masa Gadu seei wë du di soni sô e,
nöö a dë wan gaan foondo soni seei da u.
Na sô di Buku taki ö?”

¹²Nöö di Masa Jesosi fan sô hën a tapa dë. Ma nöö dee keikihedima u Dju dee sai naandë, hën hati u de boonu seei te de kë kisi ën kii. Biga de sabi limbolimbo taa de a fan tjökö ku di oto naandë. Ma nöö töku de fëëë taa lanti o du ku de ee de kisi Masa

Jesosi a wajaa naandë. Nöö hën mbei de disëen, nöö hën de go.

Aki de ta hakisi Masa Jesosi

soni u lanti möni.

Mat. 22:15-22; Luk. 20:20-26

¹³ Baka u di dë, nöö hën dee keikihedima dë go puu wanlö sëmbë u di Faliseima kulupu, ku di u könu Helodi, hën de manda de go a Masa Jesosi go luku ee de sa kisi ën ku fan.

¹⁴ Nöö fa de ko dou dë, hën de kai ën te a piki, hën de taa: “Mësitë, u sabi taa i dë wan leti sëmbë di an ta ganjan sëmbë. Fa i dë aki nöö libisëmbë an sa ta hai i nango ta ko ku di u de pakisei. Biga ja a’ toobi ku di fa de ta pakisei soni. Nönö. Fa i sai dë, i ta lei sëmbë Gadu wöutu seei gbegedee kumafa Gadu kë u sëmbë musu sabi, nöö hën i si u ko a i aki ku wan hakisi.

“Wë fa di gaan könu u Loomë köndë ta duwengi u fuu musu ta paka lanti möni aki, nöö unfa i feni fëen?

¹⁵ A fiti fuu pakëen, naa an fiti? Unfa i si ën?”

Ma nöö Masa Jesosi sabi taa bödjëe de ko ta pëe u de musu kisi ën, nöö hën a taki da de taa: “Baja, mi un kë kisi sö nö? Wë un da mi wan kpëngëlë möni i si.”

¹⁶ Nöö hën de tei wan kpëngëlë möni tja ko dëen, nöö hën a luku ën, a taa: “Ambë abi di në ku di fesi dë a di möni liba aki?”

Hën de piki taa: “Wë di Gaan Könu u Loomë.”

¹⁷ Hën a taa: “Na sö nö? Wë nöö un da di Gaan Könu di soni di da fëen e, nöö un da Masa Gadu di soni di dë fëen.” Sö a piki de.

Nöö fa a piki dē, nöö a foondo de seei, „biga de an bi mēni taa sö a bi o piki de a sö wan kōni fasi„.

Aki dee Saduseima pooba u kisi Masa Jesosi ku wan hakisi möön.

Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40

¹⁸ Nöö hēn sēmbē u di Saduseima kulupu ko a Masa Jesosi awaa. Wē nöö fa dee Saduseima sai dē, de an kē piki taa te wan sēmbē dēdē nöö a o toona weki baka. „Biga de an ta biibi seei taa di akaa u wan sēmbē ta fika ku libi baka u di a dēdē.“

¹⁹ Nöö fa de ko a Masa Jesosi dē, hēn de kai ēn te a piki, de taa: “Mēsītē, u kē hakisi i wan soni aki. Wē i sabi fa Mosesi bi sikifi buta da u, taa ee wan womi tei wan mujēē ma nöö an pai ku di mujēē, nöö te a dēdē nöö wan baaa fēen musu hoi ēn suwagi faa musu pai ku ēn, be hēn baaa bōngō an kaba. Na sö a dē nō?”

²⁰ “Wē nöö a pasa sö taa de bi dē sēbēn baaa, nöö hēn wan u de tei wan mujēē. Te a dēdē an pai ku ēn möönsō,

²¹ nöö hēn wan oto baaa fēen hoi suwagi. Te di baaa naandē seepi dēdē tu, an pai ku di mujēē tu. Te dou di u dii, hēn seepi ko dēdē tu, an pai ku di mujēē möönsō.

²² Nöö sö a go tee dou dee sēbēn baaa tuu. Hii de tuu libi ku di mujēē ma na wan kodo pai mihi ku ēn möönsō. Baka u di dē, hēn di mujēē seepi ko dēdē tu.

²³ “Wē nöö di de ta bai taki taa te wan sēmbē dēdē nöö a o toona weki baka, wē nöö u kē hakisi i wan soni. Te sēmbē weki baka a dēdē, undi u dee sēbēn baaa naandē o abi di mujēē? Biga de tuu bi libi ku ēn.” Nöö sö dee Saduseima hakisi Masa Jesosi.

²⁴ Hën a piki de taa: “Wë awa mi jei, ma di hakisi fuunu föutu tumisi fu di wan sabi Masa Gaangadu Buku, hën tu wan sabi di kaakiti di Masa Gadu abi tu.

²⁵ Biga te sëmbë weki baka a dëdë kaa, nöö manu ku mujëë soni an o dë möön e. Womi an o tei mujëë möön, mujëë an o tei manu möön tu, ma de o dë kuma dee basia u Gadu Köndë.

²⁶ “Ma nöö boiti u di dë, wan jei fa Mosesi bi sikifi buta a di Buku nö? Di ten a bi si di faja ta kisi a di uwii ma di uwii an ta tjuma, nöö hën Gadu fan ku ën. A taa: ‘Mi da di Gadu di dee gaan sëmbë fii ta begi: de Abahamu, Isaki, Jakopu sö.’ Na sö a taki nö? ‘Wë nöö fa a fan dë, an taa mi bi dë di Gadu u dee lö sëmbë dë e, ma a taa mi da di Gadu u de.’”

²⁷ Wë nöö Masa Gadu an dë Gadu u wan sëmbë di an dë ku libi e. ‘Nöö hën da de Abahamu sö dë ku libi a wan kamian eti, hii fa de bi dëdë a sinkii fasi gaanduwe kaa.’ Nöö hën mbei mi taa wan a’ leti seei a di soni un hakisi dë.”

Nöö sö Masa Jesosi piki dee Saduseima di ten dë.

Aki ta lei undi u dee wëti u Gadu da dee möön hebi wan.

Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28

²⁸ Wë nöö fa Masa Jesosi ku dee Saduseima fan te de kaba naandë, nöö wan Sabima u Wëti bi sai leti naandë ta haika. Nöö di a si taa Masa Jesosi piki de sö bunu hën a hakisi ën taa: “Mësitë o, dee hia wëti Gadu buta da u fuu ta hoi aki, undi u de da di möön hebi wan u de tuu?”

²⁹ Nöö hën a piki ën taa: “Di möön hebi wan u de nö? Wë hën da disi:

Un dee sëmbë u Isaëli aki, un haika e.

Masa Gaangadu di Gadu fuunu,

hën wanwan tö da Masa u mundu.

³⁰ Nöö un musu lobi ën ku hii unu hati
ku hii unu akaa
ku hii unu pakisei,

te dou ku hii di kaakiti di un abi.

³¹ Nöö di otowan dë sö taa,

I musu lobi oto sëmbë leti kumafa i lobi i seei.
Nöö de tu wëti aki, de da dee möön hebi wan u dee
wëti u Gadu tuu.”

³² Nöö hën di Sabima u Wëti piki Masa Jesosi taa:
“Aai Mësitë, fa i si i taki dë, sö a dë tuu. Biga Masa
Gaangadu hën tö nöö da Gadu u mundu, otowan
an dë möönsö.

³³ Nöö hën nöö fuu lobi ku hii u hati ku hii u
pakisei ku hii u akaa, ku hii di kaakiti di u abi. Wë
nöö söseei u musu lobi oto sëmbë leti kumafa u lobi
u seei tu. Wë nöö misikuma ee wan sëmbë i ta libi
sö kaa, nöö di dë dë möön bunu möön leki hii dee
mbeti i ta tja ko ta tjuma da Masa Gaangadu, ku hii
dee oto soni u ta tja ko ta tuwë dëen, na sö nö?”

³⁴ Nöö di Masa Jesosi jei fa di womi piki ku fusu-
tan, nöö hën a taki dëen taa: “Aai mati, misikuma
ja dë longi poi fii sa ko a di Tii u Masa Gaangadu
dendu.”

Wë da sö Masa Jesosi fan ku di Sabima u Wëti
naandë. Nöö di dee hia sëmbë jei fa a ta piki ku
fusutan tjika dë, nöö na wan u de abi hati u hakisi
ën soni möön.

Aki Masa Jesosi tai sëmbë

ku wan hakisi.

Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44

³⁵ Nöö fa Masa Jesosi dë a di Wosu u Masa Gadu
ta lei sëmbë naandë, te wan pisi hën hënseei bia
hakisi wan soni. A taa: “Dee sëmbë, faandi mbei

dee Sabima u Wëti ta lei unu taa di Paamusi Könu o dë wan baka mii u Dafiti nöö?

³⁶ Biga wë di Akaa u Gadu seei bi ko a Dafiti liba. Hën a taki soni u di Paamusi Könu di o ko. A taa: Masa Gadu taki da mi Masa taa: ‘Ko sindo a mi letisë maun aki, u tee mi buta hii dee felantima fii a i basufutu.’ Na sö Dafiti sikifi nöö?

³⁷ “Wë nöö ee Könu Dafiti ta kai di Paamusi Könu Masa fëen, nöö unfa a sa dë hën bakamii nöö?”

Nöö sö wan soni Masa Jesosi hakisi dee sëmbë naandë, ma de an saanfa u piki. [Nöö fa a fan köni tjika dë te a tai hii sëmbë te dou ku dee hedima u Dju,] nöö a ta suti da dee sösö sinkii sëmbë naandë tee na soni.

Aki ta lei fa Masa Jesosi ta puu dee hedima u keiki gogo a döö.

Mat. 23:1-36; Luk. 11:37-54, 20:45-47

³⁸ Nöö hën a fan go möön longi. A bai dee sëmëni sëmbë naandë taa: “Un haika e, dee sëmbë. Un musu mëni unu seei bunu ku dee Sabima u Wëti e. Aai. Biga fa i si de sai dë, nöö de lo’ u ta waka ta poolo a lanti dendu ku dee gaan langa djakiti u de zëëë, be hii sëmbë musu ta saka ta da de odi a wan gaan lesipeki fasi.

³⁹ De lobi u ta sindo a dee möön gaan hedima kamian a dee keiki fuunu. Te de go a wan sëmbë wosu u de go njan, nöö de nango ta sindo a dee möön gaan heima bangi. Sö de ta mbei de seepi u bumbuu sëmbë tjika.

⁴⁰ “Ma na bumbuu sëmbë de dë e. Biga fa i si de sai dë, nöö ee de si wan mujëë manu fëen dëdë a fika tjököö a ganda naandë, nöö de o ko njan dee gudu fëen wosu puu nëen maun fiaa seei.

Nöö ku ën sö de o ta ko ta taanpu a lanti wojo ta begi wanlö gaan langa begi u de, ta mbei deseei bambuu sëmbë a sëmbë wojo.

“Wë nöö mi taki da unu taa dee lö sëmbë i si naandë, de o kisi wan gaan sitaafu a Gadu maun e, te a o ko kuutu libisëmbë.”

Sö Masa Jesosi bai dee sëmbë naandë.

Aki ta lei ambë bi tuwë di möön gaan hia möni da Gadu.

Luk. 21:1-4

⁴¹ Nöö fa Masa Jesosi ku dee bakama fëën dë a di gaan keikiwosu naandë, te wan pisi nöö hën a waka go sindo zuntu ku di kamian ka de ta tja möni ta ko ta tuwë da Gadu a di keikiwosu. A ta luku fa de ta tuwë dee möni. Nöö di ten naandë, nöö dee guduma ta tja möni ta ko ta tuwë seei djolodjolo sö.

⁴² Te wan pisi hën wan pooti mujëë waka ko naandë. Di mujëë aki, hën manu bi dëdë disëën, nöö hën a ko tuwë tu kpëngëlë möni da Gadu, an dou wan bësënsi seei.

⁴³ Nöö hën Masa Jesosi kai dee bakama fëën te de piki, a taa: “Un si di pooti mujëë dë nö? Hën tuwë di möön gaan hia möni möön hii de tuu da Gadu e. Aai.

⁴⁴ Biga fa i si dee guduma ta tja möni u de ta ko ta tuwë dë, nöö wan pikiwan nöö de ta tuwë u dee gaan hia wan de abi. Ma nöö di mujëë naandë, di soni a abi faa tei heepi ën seei, hën i si a tei tuwë tuu dë kaa. Nöö fëën mbei mi taki da unu taa hën tuwë di möön hia möni.”

Nöö sö Masa Jesosi taki da dee bakama fëën di daka dë.

13

Aki Masa Jesosi ta lei dee maaka u di ten goonliba o kaba.

Mat. 24:1-35; Luk. 21:5-33

¹ Nöo hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen kumutu a di Wosu u Masa Gadu ko kai a döo. Nöo hën wan u dee bakama kai ën te a piki, a taa: “Mësitë o, ja si fa dee wosu u di keikipisi aki waiti nö? Luku fa dee sitonu u de bigi!”

² Nöo hën a piki taa: “Sö a dë tuu o, ma fa i ta si dee wosu dë sitampusitampu aki seei, ma nöo mi taki da unu taa wan daka o dou, hii dee sitonu i si aki tuu o booko kai paaja fanjanfanjan sö. Na wan u de o fika oto a oto liba möön e.” Sö a piki de.

³ Nöo hën de kumutu naandë waka go a Oleifi Kununu. Nöo hën Masa Jesosi go sindo a di kununu bandja ta luku go a Jelusalen, nöo a ta si di Wosu u Masa Gadu seei gbegedee.

Te wan pisi hën Petuisi, ku Jakobosi, ku Johanisi ku Andiasi hën de ko nëën. Hën de taa:

⁴ “Wë Masa o, fa i bi taki di booko u di Gaan Keikiwosu di u bi dë ala, un juu dee lö soni dë o pasa? Un maaka joo da u fuu sa sabi taa di ten dë dou?” Sö de hakisi ën.

⁵ Nöo hën a piki de taa: “Awa, a dë fuun dë ku mëni fëen tuu, fu sëmbë an musu ganjan unu.

⁶ Biga mi taki da unu taa sëmëni sëmbë o hopo tei mi në ta taki taa de da di Paamusu Könu kaa. Nöo ku di fan u de dë, de o ta ganjan sëmëni sëmbë hai tja ko a de së. Hën mbei un musu mëni unu seei e.

⁷ “Söö. Wë nöo di ten dë, nöo woon ta kisi njunsu taa gaan feti ta pasa a sëmëni köndë u goonliba aki. Nöo te un jei sö, nöo an musu buuja unu e, biga dee

lö soni naandë tuu musu pasa. Ma nëën da di kaba u goonliba eti e.

⁸ Mi taki da unu taa wan nasiön sëmbë ku wan oto nasiön sëmbë o ta hopo ta feti ku deseëi. Wan kõnu o manda dee sodati fëën u de ta miti ta feti ku dee sodati u wan oto kõnu. Goon o ta seki ta jabi a kamiankamian, gaan hangi o ko a sëmëni kõndë ta kii sëmbë. Nöö fa dee lö soni dë o pasa, de o dë leti kuma te bëë ta njan wan mujëë, juu fëën zuntu faa pali. „Sö dee fuka u kai dë o lei taa di juu zuntu fu di goonliba aki musu kaba.”

⁹ “Söö. Nöö di juu dë, un musu luku bunu ku unu seei taa un dë tololoo a Gadu pasi. Biga sëmbë o ta kisi unu tja go a kuutu e, de o ta fon unu a dee keikiwosu fuunu. De o ta tja unu go a dee gaama ku dee kõnu u de kuutu unu. Dee lö soni dë tuu de o du ku unu fu di un ta nama ku mi hedi. Ma nöö töku a bunu o, biga a di fa dë woon kisi okasi fuun musu taki soni u mi da de.

¹⁰ Nöö mi taki e, taa hii nasiön sëmbë u goonliba musu ko jei di bunu njunsu u Gadu, biga te a dë sö kaa ufö di kaba u goonliba sa dë.

¹¹ “Söö. Nöö haika. Te sëmbë kisi unu tja go a kuutu fu mi hedi kaa, nöö wan musu sai dë ta booko hedi taa: ‘Andi woon taki ee?’ Nönö, un fan go nöö. Biga na unu o fan ma di juu dë di Akaa u Gadu seepi o da unu andi fuun taki.

¹² “Nöö di ten dë sëmbë o hogi e, dee sëmbë. Biga wan baaa womi o tei ën baaa tja go kõnku u de kii ën, söseei wan tata o kõnku ën mii da de u de kii. Dee mii o ta biinga u puu dee gaan sëmbë u de a de liba, de o ta kõnku de da sëmbë seei u de kii. Sö libisëmbë o hogi tjika e.

¹³ Di juu dë, hii sëmbë o buuse unu fu di un nama ku mi hedi. Ma nöö di sëmbë di o tai hati fika a di pasi u Gadu go dou, nöö hën o feni di libi u teego a Gadu.”

Nöö sö Masa Jesosi fan ku dee bakama fëen di ten dë.

¹⁴ Wë nöö gaanduwe a fesi kaa wan tjabukama bi taki u wan gaan hogi soni o ko pasa a di Gaan Wosu u Masa Gaangadu dendu, nöö di sëmbë di ta lesi Gadu buku nöö be a buta pakisei faa fusutan andi di soni aki kë taki.

Hën Masa Jesosi fan ku dee bakama fëen go möön longi, a taa: “Te un si di Gaan Hogi Soni ko taanpu a di kamian ka an bi musu dë ta poi Masa Gaangadu tjina, nöö aan soni u taki möön. Un dee sëmbë a di pisiwata u Judea aki musu kule go tjubi a dee gaan kununu liba e.

¹⁵ “Ee wan sëmbë dë nëen liba wosu a baiko dë, nöö a musu saka kai a goon wante kule go ka a sa go. An musu denda a wosu go tei soni.

¹⁶ Ee wan sëmbë dë a goon dendu ta wooko, a musu kule go wante ka a o go. An musu go tei koosu a gangasa seei.

¹⁷ Nöö mi taki da unu e, taa dee mujëe dee dë ku bëë, ku dee o dë ku miii a maun, a o dë gaan fuka soni da de o. Aai.

¹⁸ Nöö un musu begi Gadu be di soni aki an musu pasa a gaan kötö ten, nasö a gaan tjuba ten.

¹⁹ Biga mi taki da unu taa fu sensi Masa Gadu mbei goonliba, nöö di lö gaan fuka dë an bi ko pasa wan daka eti, nöö baka u di ten naandë nöö an o pasa möön tu.

²⁰ “Nöö hën mbei mi taki da unu taa ee Masa Gaangadu an sati di ten puu hafu u dee daka

naandë, nöö na wan sëmbë o fika ku libi möön e. Ma fu dee sëmbë dee Masa Gaangadu tei ko sëmbë fëen, fu de hedi mbei an o disa di hogi naandë go dou, ma a o koti ën hafu.

²¹ “Söö. Nöö a di ten naandë, ee de ko taki da unu taa di Paamusi Könu dë a sö wan kamian, wan musu piki e.

²² Biga sëmëni sëmbë o ta hopo ta mindi soni taa de da di Paamusi Könu, de o ta mindi soni taa Gadu hën ta wooko a de liba, nöö de o ta du gaan foondo wooko seei. Nöö a sö wan fasi de o ta biinga u kisi dee sëmbë u Gadu ta ganjan puu nëen pasi, ee de sa.

²³ Hën mbei mi taa un musu ta luku bunu ku unu seei.

“Un si, mi taki hii soni da unu a fesi kaa e, nöö be un köni.”

²⁴ Nöö hën Masa Jesosi taki möön a taa: “Nöö baka u di gaan fuka ten u taki dë, nöö wanlö oto gaan soni o ko pasa tu e, kumafa di tjabukama bi taki a fesi. A taa:

Di sonuwojo o dungu kankan,
nöö di libawojo an o tuwë limbo möön tu.

²⁵ Dee teeja dee dë a liba ala,
de o ta kumutu a de kamian ta puu ta kai.

Hii kaakiti u mundu kaa o ta seki.

²⁶ Nöö di juu dë, sëmbë o si Mi di ko Libisëmbë Mii aki kumutu a liba ala ta ko a dee wöluku dendu. Nöö ku gaan kaakiti mi o ko e, ku waiti seei, ta koti faja ta ko.

²⁷ Nöö di ten naandë nöö mi o manda dee basia u mi go ta pii hii dee sëmbë dee mi tei ko sëmbë u mi kaa kumutu a hii dee peipei kamian u mundu ka de dë tuu, tja ko a mi.

²⁸ “Nöö fa mi ta fan ku unu aki, nöö un tei wan lei a dee figa pau u di köndë aki. Te i si taa de ta buta njunjun uwii, nöö i sabi taa deewei zuntu kaa, na sö nö?”

²⁹ Nöö söseei a dë ku dee soni dee mi ta taki aki. Te i ta si taa de ta pasa sö kaa kumafa mi taki de dë, nöö un musu sabi taa di juu dou fu Mi di ko Libisëmbë Mii aki musu toona ko a goonliba. Mi dë leti a baka huku naandë ta ko e.

³⁰ Nöö mi taki da unu taa dee lö sëmbë u di ten u dë aki, de an o dëdë kaba tuu bifö dee soni dee i jei mi taki aki o ko pasa.

³¹ “Nöö fa i si dee soni u di goonliba aki ku dee u mundu sai dë, nöö de tuu sa pasa go kaba a sösö e. Ma dee wöutu dee mi ta konda da unu aki, nöö de an o kaba a sösö möönsö. Sö de dë tuutuu soni tjika.”

Aki ta lei taa i musu dë

seekaseeka da di daka di

Masa Jesosi o toona ko.

Mat. 24:36-44

³² Nöö hën a taa: “Di juu ku di ten di mi o toona ko a goonliba, na wan sëmbë sabi ën e. Dee basia u Masa Gaangadu köndë an sabi ën, nöö miseei di ko Libisëmbë Mii aki an sabi ën tu. Gadu u Tata wanwan tö nöö sabi di juu ku di ten dë.

³³ Hën mbei un musu dë kabakaba këëë ta watji mi. Biga wan sa na un juu mi o ko.

³⁴ “Mi o kondëën da unu a wan fasi aki taa a dë leti kuma wan bigima di o go a oto köndë go waka. Nöö hën a kai dee wookoma fëën go buta wooko a de maun te a kaba u de ta du, hiniwan sëmbë ku

ën wooko. Nöö hën a fan ku di sëmbë ta watji a di dööbuka taa: ‘I musu dë kabakaba ta luku mi e.’

³⁵ “Nöö mi wë da di bigima mi taki dë.” Nöö un musu dë kabakaba ta luku mi. Biga wan o sabi di ten nasö di juu di mi o ko e, ee a sapate buka, ee a gaan ndeti, ee a ganian kanda, ee te kamian ta limbo, wan o sabi.

³⁶ Te fii sabi nöö mi dou kaa, nöö na be a dë taa i dë kuma i ta duumi di juu dë e.

³⁷ “Nöö sö e. Fa i si mi ta fan ku unu aki, nöö sö nöö mi ta fan ku hii sëmbë. Un musu dë kabakaba ta luku mi e, dee sëmbë.”

14

*Aki wan mujëë du Masa Jesosi wan gaan bunu.
Mat. 26:1-13; Luk. 22:1-2; Joh. 11:45-12:8*

¹ Wë nöö fa Masa Jesosi ta fan ku dee bakama fëen dë, nöö a fika tu daka nöö de o njan di gaan piizii daka u dee Dju de kai Pasika. A di daka dë, de ta mëni fa dee gaan sëmbë u de bi kumutu a saafu a Egepiti köndë,” nöö de ta njan wan pei bëëë de ta jasa söndö sooda.

Söö. Nöö di juu dë, dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti sai dë ta watji Masa Jesosi u de kisi kii a wan köni fasi.

² Ma de ta kuutu ku deseei taa: “Wa musu kisi ën a di gaan daka e, biga ee nasö dee hia sëmbë o mbei toobi ku u, nöö di köndë o seki poi.” So de ta taki.

³ Nöö di ten dë, Masa Jesosi dë a di köndë de kai Betania a di wosu u wan womi de kai Simon. Di womi aki bi abi tjinasiki, nöö nëen wosu Masa Jesosi ku dee bakama fëen dë ta njan.

Te wan pisi hën wan mujëë waka ko dou naandë. A dë ku wan sitonu bata nëën maun, ku wan sumëë suti fatu nëën dendu. Di fatu aki, de mbei ën ku di lutu u wan pei uwii nöö a dii te na soni. Nöö fa di mujëë ko denda a wosu dë, nöö hën a waka tololoo go a Masa Jesosi, nöö hën a booko di bata a buka naandë kpö, hën a ta tutu di fatu a Masa Jesosi hedi te hii di fatu kaba këëë a di bata.

⁴ Ma nöö fa a du dë, nöö so u dee sëmbë sai naandë an tei di soni u bunu seei, nöö hën de ta guunjëën taa: “Faandi mbei a poi di fatu sö u du baa? Jee?”

⁵ Biga di fatu dë, ee de bi sei ën, nöö wan hii jaa möni a bi o puu, nöö de bi sa tei di möni paati da dee pootima u di köndë. Nöö hën a poi ën sö.” Sö de ta guunjëën.

⁶ Ma Masa Jesosi bai de taa: “Un disa di mujëë e. Andi mbei un ta guunjëën u du? Mi taki da unu taa wan gaan bumbuu soni a du da mi aki.

⁷ Biga ee un kë da dee pootima möni, nöö un sa ta da de hiniwanten. Ma mi, ma o dë ku unu aki fu nöömö e.

⁸ Nöö fëën mbei di mujëë aki ta du andi hën a sa du da mi wante. Un si? Biga fa a du di soni aki, nöö a du ën da di dëdë mi o dëdë abiti möön, leti kumafa de ta tuwë fatu a sëmbë sinkii u de tja go bei.

⁹ “Nöö mi taki gbelin seei da unu taa te de ta tja di bunu buka u Gadu ta paaja a goonliba da sëmbë, nöö de o ta taki di soni di di mujëë du aki nöömö. De an o fëëkëtëën möönsö.”

Aki Judasi go a dee felantima

u Masa Jesosi.

Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6

¹⁰ Nöo fa Masa Jesosi fan naandë kaa, nöo hën di bakama fëen de kai Judasi Isikaliotu, nöo hën a kumutu a dee otowan dendu naandë, nöo hën a waka go tololoo a dee Gaan Begima, dee felantima u Masa Jesosi. Hën a go taki da de taa a sa heepi de u de kisi Jesosi.

¹¹ Nöo di de jei sö nöo de wai e, nöo hën de paamusi ën taa de o pakëen ee a du sö.

Nöo fu kumutu a di ten naandë, nöo di Judasi aki ta suku wan okasi nöömö faa sa buta Masa Jesosi a dee Dju hedima naandë maun.

Aki de ta seeka u njan di Pasika.

Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14, 21-23; Joh. 13:21-

30

¹² Nöo baka u di dë, hën di fosu daka u di Pasika piizii dou. Nöo a di daka dë, nëen de ta njan di bëë de ta mbei söndö sooda. Nöo de ta kii wan sikapu u de njan tu, nöo ku di sikapu dë de ta mëni fa Gadu bi puu de a saafu a fesiten. Nöo hën mbei de ta seeka da di daka dë seei gaanfa.

Söö. Nöo hën dee bakama u Masa Jesosi hakisi ën taa: “Masa, naasë i kë fuu musu seeka fuu njan di daka?”

¹³ Hën a kai tu u de taa: “Un haika, mi kë manda unu go a Jelusalen ganda. Nöo fa woon nango te un go dou dë, nöo woon si wan womi ta waka ta ko ku wan djogu wata, nöo un faakëen.

¹⁴ Nöo te un si taa a denda a wan wosu, nöo woon go fan ku di sëmbë abi di wosu taa ee naasë di kamba dë di di Mësitë ku dee bakama fëen musu ko njan di daka.

15 Nöo te un hakisi ën sö kaa, nöo a o lei unu wan gaan kamba a di wosu a liba, ka hii soni dë di un abi fanöudu. Nöo di kamba dë, hën un musu seeka te un kaba e.” Nöo sö Masa Jesosi manda dee bakama fëen, nöo hën de go.

16 Nöo di de naki te de go dou a di köndë, nöo hën de si hii sondi leti kumafa a bi taki da de, nöo hën de seeka te de kaba.

17 Nöo hën di sapate buka, nöo hën Masa Jesosi ku dee oto bakama ko dou a di wosu.

18 Hën de go sindo a tafa u de njan.

Aki Masa Jesosi pindja dee

bakama fëen a wan hogi sondi

o pasa.

Te wan pisi hën Masa Jesosi kai de te de piki, a taa: “Un haika e, dee sëmbë. Wan fuunu ta njan ku mi aki o könku mi e.”

19 Fa a taki dë, a booko dee bakama hati seei, hën de ta hakisi ën wan fu wan taa: “Masa, mi a o sa dë nö?”

20 Hën a toona piki de taa: “Mi taki seei gbelin da unu taa wan fuun dee tuwalufu i si ta nama di bëëë ku mi a di wan kodo baafu paabi aki, o du sö ku mi e.

21 Nöo a o pasa ku mi leti kumafa a bi sikifi a Masa Gadu buku kaa, taa di Sëmbë di o ko Li-bisëmbë Mii musu dëdë. Ma nöo mi taki da unu taa helu u di sëmbë di o könku mi e. A bi sa möön bëtë de an bi pali ën ko a di goonliba aki wan daka.” Sö Masa Jesosi fan ku de te a kaba.

Aki Masa Jesosi njan di lasiti njan ku dee bakama fëen.

Mat. 26:26-30; Luk. 22:15-20; 1 Kol. 11:23-25

²² Nöö fa de ta njan makandi dë, te wan pisi hën Masa Jesosi tei wan bëëë nöö hën a da Gadu tangi te a kaba, nöö hën a booko ën.

Nöö hën a langa da dee bakama fëën, taa: “Disi da di sinkii u mi e. Un tei njan.”

²³ Söseei a tei di kan ku di win nëën dendu, hën a da Gadu tangi te a kaba. Hën a langëën da dee bakama taa: “Un bebe tjëntjën te lontu ko kai.” Hën de bebëën lontu dou te de kaba.

²⁴ Nöö hën a taa: “Fa i si un bebe di win aki, hën da di buuu u mi di o kai a goon fu Gadu sa mbei wan njunjun buka ku libisëmbë. Biga fa mi o dëdë aki, hën o paka puu sëmëni hia sëmbë a Gadu bëë u dee hogi du u de.”

²⁵ Nöö hën a taa: “Mi taki da unu tuutuu seei, taa ma o bebe di win a di fasi aki möön e. Biga tee i si mi bebëën möön, nöö Gadu ko ku di Njunjun Tii fëën a libisëmbë mindi.”

²⁶ Nöö baka u di dë, hën de kanda wan kanda te de kaba da Gadu tangi, nöö hën de kumutu naandë. Nöö hën de nango a di kununu de kai Oleifi Kununu.

Aki Masa Jesosi fan ku Petuisi

a wan soni o pasa ku ën.

Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Joh. 13:36-38

²⁷ Nöö fa Masa Jesosi ku dee bakama fëën dë a pasi nango dë, hën a kai de te de piki, a taa: “A di ndeti aki hii unu tuu o paaja go disa mi fiaa. A o pasa leti kumafa a sikifi a di Buku u Gadu, taa de o fon di sikafuma nöö dee sikafu o paaja fanjanfanjan go u de.”

28 Nöo hën a taa: “Ma te mi weki baka a dödë, nöo mi o waka a unu fesi go a Galilea e. Ala mi ku unu o toona miti.”

29 Nöo hën Petuisi piki taa: “Masa, ee dee otowan aki tuu disa i go seei ma mi, ma o disa i möönsö e.”

30 Ma nöo Masa Jesosi toona piki ën taa: “Womi, haika. Mi taki da i taa a di ndeti aki ganian an o kanda dou tu pasi bifö joo fia dii pasi taa ja sabi mi a goonliba wan daka.”

31 Wë nöo Petuisi an sa jei di soni dë. Hën a taa: “Ambë, Masa! Ee u mi dödë ku i seei, nöo mi dë kabakaba kaa. Ma sa piki wan daka taa ma sabi i e.” Nöo sö nöo dee otowan tuu ta piki tu.

Aki de dë a di djai de kai Gëtiseimani.

Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46

32 Nöo hën Masa Jesosi ku dee bakama fëen nango te de go dou a wan kamian de kai Gëtiseimani. Nöo hën a taki da de taa: “Un dë aki ta luku mi e. Mi o go begi ala.”

33 Ma nöo a tei Petuisi ku Johanisi ku Jakobosi fu de musu go ku ën möön fundu a di kamian.

Te wan pisi hën Masa Jesosi ko dë fukafuka te na soni.

34 Nöo hën a fan ku de dii bakama naandë taa: “Wan gaan fuka ko a mi liba seei tee kuma mi sa dödë. Nöo un tan aki ufö ta da mi taanga e.”

35 Nöo hën a waka go wan pikiwan möön longi, nöo hën a tuwëen seei a goon.

36 Nöo hën a begi Masa Gaangadu taa: “Ke Taata o, mi sabi taa i sa du hii soni. Nöo di kan di i lai da mi u mi bebe aki, nöo a hebi da mi o. Nöo mi begi i, ee a sa, nöo be i tei ën puu a mi. Ma nöo fa mi fan

aki seei, ma na du kumafa mi kë e, ma du kumafa i kë.”

³⁷ Nöö di a begi sö te a kaba nöö hën a toona ko a de dii bakama fëen, hën a si taa de duumi piiri.

Nöö hën a kai Simon Petuisi te a piki, a taa: “Simon, duumi i ta duumi sö nö, womi? Wan sa dë ku wojo di wan kodo juu aki ta da mi taanga nö?”

³⁸ Hën a toona taa: “Be un dë ku wojo ta begi e, dee sëmbë, be di didibi an wini unu. Ma mi sabi taa hati fuunu kë du kumafa a fiti, ma sinkii fuunu an taanga sö.”

³⁹ Nöö fa a taki dë, hën a toona go a di begi baka. A begi di wan seei begi di a bi begi te a kaba,

⁴⁰ nöö hën a toona ko a dee bakama fëen möön. Awaa seei de dë ta duumi, biga duumi nöö hebi a de wojo sö. Nöö di a weki de, nöö a ko bigi da de te de an saanfa u fan ku ën möön.

⁴¹ Nöö hën a toona go begi te a kaba di u dii pasi, nöö hën a toona ko a de möön. Hën a taa: “Duumi nö un ta duumi ta böö sinkii fuunu sö nö baa? Aai. Wë di juu dou e, u de buta Mi di ko Libisëmbë Mii aki a dee takuhatima maun.

⁴² Biga di sëmbë di sei mi, nöö a dou kaa. Nöö un hopo boo go.”

Aki de kisi Masa Jesosi.

Mat. 26:47-56; Luk. 22:47-53; Joh. 18:3-12

⁴³ Wë nöö Masa Jesosi an kaba u fan seei, nöö hën Judasi dou. Hii fa a bi dë wan u dee tuwalufu bakama u Masa Jesosi seei, ma töku a ko dou ku wanlö hia sëmbë. De dë ku kodjo ku ufangi a maun u de ko kisi Masa Jesosi. Dee Gaan Begima, ku dee Sabima u Wëti, ku dee Gaan Womi, de wë manda de.

⁴⁴ Wë nöö Judasi bi mbei buka ku dee sëmbë dë kaa taa: “Te i si mi bosi wan sëmbë, nöö di sëmbë dë hën fuun kisi tei e. Nöö un musu panjëen taanga, fu an sa kumutu.” Sö Judasi bi fan ku dee sëmbë a fesi.

⁴⁵ Nöö di de ko dou, nöö hën Judasi waka go miti ku ën nöö hën a taa: “Odi o, Mësitë.” Nöö hën a baasëen bosi.

⁴⁶ Fa u mbei naandë, hën dee sëmbë kisi Masa Jesosi gbalau panjan gingin wante.

⁴⁷ Ma nöö wan u dee bakama dë a dendu naandë hai ën ufangi valau, hën a djafu wan futuboi u di Kaba Hei Begima jesi belim puu tuwë a goon naandë.

⁴⁸ Nöö hën Masa Jesosi hakisi dee sëmbë dee ko naandë taa: “Dee sëmbë, a mi liba un ko sö nö, ku pau ku kodjo ku ufangi, kuma mi da wan sëmbë ta booko di köndë nö?”

⁴⁹ Wë nöö un bi ta si mi hiniwanten a di Wosu u Masa Gaangadu ta lei sëmbë Gadu wöutu, nöö unfa wan bi kisi mi ala?

“Ma mi sabi taa fa un ta du aki, nöö a ta pasa leti kumafa a bi sikifi a Gadu Buku kaa.”

⁵⁰ Fa u mbei naandë, hii dee bakama u Masa Jesosi paaja kule go disëen fiaa.

⁵¹ Ma nöö wan kijoo bi dë a de dendu naandë, a bi dë ku wan gaan koosu nëen sinkii lolulolu, nöö hën dee felantima tuwë maun kisi ën wante.

⁵² Nöö hën a feki di gaan koosu valau puu nëen sinkii disa, hën a kule pënëpënë go.

Aki de tja Masa Jesosi go

a dee gaan kuutuma.

Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-55, 63-71; Joh. 18:13-14, 19-24

53 Wë nöö fa dee sëmbë bi ko kisi Masa Jesosi naandë, nöö hën de tjeën go tee a di wosu u di Kaba Hei Begima. Nöö di ten naandë hii dee hedima u Dju tuu, dee Gaan Begima ku dee Gaan Womi ku dee Sabima u Wëti, sö de tuu hai ko makandi naandë.

54 Di juu dë Petuisi bi dë te a baka ala ta waka sapisapi ta ko. Nöö hën a ko dou a di djai dendu naandë, nöö hën a go sindo ku dee wakitima bi sai dë ta këndë faja ku de makandi.

55 Nöö di ten naandë, dee Gaan Begima ku hii dee kuutuma u dee Dju sëmbë, nöö de seti ta kuutu a Masa Jesosi liba kaa. Nöö de ta suku u tja kaagi fëen ko a fesi u de sa feni wan soni fu de sa buta taa a musu dëdë, ma de an sa feni soni möönsö.

56 Biga hii fa dee sëmbë ta tja sëmëni soni ko ta mindi dëen, ma de an ta kai a di wan baaku möönsö.

57 Te wan pisi hën wanlö sëmbë hopo taki wan soni, taa:

58 “Dee sëmbë aki, un haika wan soni u seei bi jei ku u seei jesi. Di womi aki bi taki taa a o booko di Wosu u Masa Gadu di de mbei ku libisëmbë maun tuwë a goon, nöö a dii daka dendu nöö a o toona mbei ën baka söndö libisëmbë maun. Sö a bi taki e.”

59 Ma fa dee sëmbë fan dë seei, ma dee fan u de an ta kai a wan möönsö.

60 Nöö hën di Kaba Hei Begima hopo taanpu a dee oto kuutuma fesi naandë, nöö hën a hakisi Masa Jesosi taa: “Wë dee soni fii de ta taki aki, nöö ja o piki de möönsö nö, ee tuu soni de ta mindi da i. Unfa i taki?”

⁶¹ Ma Masa Jesosi an jabi en buka piki na wan soni. Nöo hen di Kaba Hei Begima hakisi en baka taa: “I da di Könu di Masa Gaangadu bi paamusi taa a o manda ko nö? I da di Mii u di möön hei Gadu u mundu nö?”

⁶² Nöo hen Masa Jesosi piki awaa taa: “Leti kumafa i taki de, nöo sö a de. Nöo wan daka o dou, nöo woon si mi di ko de Libisembë Mii aki de sindosindo a di letise maun u Gadu di abi hii makiti u mundu. Söseei woon toona si mi ta saka ta ko a dee bundji dendu ala.” Sö Masa Jesosi piki.

⁶³ Wë nöo di di Kaba Hei Begima jei fa a piki en naandë, nöo hati fëen boonu e, tee a hai di koosu nëen sinkii naandë tënë zaan sö.

⁶⁴ Nöo hen a hakisi hii dee kuutuma dee sai naandë taa: “Dee sembë aki, un ta suku kaagi a di womi aki möön nö? Wan jei fa a piki de nö? A butëen seei makandi ku Gadu. Nöo unfa un mëni fëen?”

Nöo hen de tuu piki a di kuutu taa: “An de u taki möön e. Dëde nöo a musu dëde.”

⁶⁵ Nöo fa u mbei de, nöo di kamian ko ta fanjan-fanjan kaa. Hen de bigi ta tunta a Masa Jesosi fesi, te wan pisi de tai en wojo ku hangisa, hen de ta naki en ta deen baaimaun, ta hakisi en taa: “Wë di i taa Gadu ta lei i soni, wë nöo piki u, ambë naki i de?” Dee wakitima u di kamian seei ta naki en ku böö tu.

Aki di soni Masa Jesosi taki da Petuisi ko pasa ku en.

Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Joh. 18:15-18, 25-27

⁶⁶ Wë nöo fa de ta du ku Masa Jesosi de, nöo Petuisi de a di djai dendu a goon ala.

Te wan pisi nöö hën wan mujëe futuboi u di Kaba Hei Begima waka ko dou.

⁶⁷ Nöö hën a si Petuisi sindosindo ta këndë faja ku dee sëmbë naandë. Hën a luku ën diin. A taa: “Womi, na i seei bi dë makandi ku di Jesosi u Nazalëti dë nö?”

⁶⁸ Nöö hën Petuisi piki taa: “Ma saandi i ta taki dë e. Ma fusutan seei.” Nöö hën a kumutu dë go taanpu zuntu ku di djai dööbuka. Ma nöö fa a taki dë, nöö hën wan womi ganian kanda kënkënjënkëen.

⁶⁹ Te wan pisi, nöö hën di mujëe mii toona si ën möön, hën a fan ku dee sëmbë dee ku ën sai dë taa: “Di womi aki da wan u dee sëmbë u di womi de ta kuutu dë e.”

⁷⁰ Nöö hën Petuisi toona fia taa: “Mi taki e, ma sabi di sëmbë naandë.”

Hën de sai dë te wan pisi, nöö hën dee sëmbë ku Petuisi taanpu naandë taa: “Womi, i musu dë wan sëmbë fëen, biga i da Galilea sëmbë e.”

⁷¹ Nöö hën Petuisi fia awaa taa: “Dee sëmbë aki, ee mindi mi ta mindi soni nöö Masa Gaangadu seei musu sitaafu mi e. Biga mi ta soi da unu taa ma sabi di sëmbë un ta taki dë, kwetikweti.”

⁷² Di a fan sö kaa, hën wantewante di ganian toona kanda di u tu pasi. Nöö hën Petuisi ko mëni fa Masa Jesosi bi taki dëen taa: “Ganian an o kanda dou tu toon bifö joo fia dii pasi taa ja sabi mi.” Nöö di a ko mëni sö kaa, nöö hën a bia go ta këe seei te a bigi. Hati nöö a hati ën sö.

15

Aki de ta tja Masa Jesosi go

a Gaama Pilati.

Mat. 27:1-2, 11-26; Luk. 23:1-5, 13-25; Joh. 18:28-19:16

¹ Wë nöö di juu dë, dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti ku dee Gaan Womi, ku dee oto kuutubasi u dee Dju sëmbë bi sai naandë ta kuutu makandi nöömö unfa u de du ku Masa Jesosi. Nöö hën de ta kuutu tefa di ganian kanda, nöö hën de kai a wan pakisei. Hën de toona kisi Masa Jesosi tai gingin. Nöö hën de tjëen go a di sëmbë di dee Loomë lanti bi buta faa ta kuutu sondi da dee Dju sëmbë. Hën da Gaama Pilati.

² Nöö hën de go a di kuutu wante. Hën di gaama hakisi Masa Jesosi taa: “Fa de ta taki fii aki, ju da di kõnu u dee Dju tuu nö?”

Nöö hën Masa Jesosi piki taa: “Kumafa Gaama taki dë nöö.”

³ Nöö di ten dë, dee Gaan Begima ta pii sëmëni sondi ta kaagi Masa Jesosi da di gaama.

⁴ Nöö hën di gaama toona bia fan ku Masa Jesosi möön. A taa: “Haika dee hia hogi de ta konda taa i du aki. Ja o piki ee sondi de ta mindi da i nö?”

⁵ Ma nöö Masa Jesosi an piki na wan soni seei.

Nöö di sondi dë bigi da Gaama Pilati e, di Masa Jesosi an ta piki ta fia ku dee sëmbë a dee sondi de ta kaagi ën dë.

⁶ Wë nöö wan guwenti bi dë taki taa te di Pasika piizii o dou, nöö dee Dju sëmbë o hakisi di gaama faa puu wan sëmbë a dunguwosu da de.

⁷ Nöö di juu dë wan womi de kai Balabasi ku wanlö otowan fëen bi dë a dunguwosu sөөтөсөөтө. Biga de bi kii wanlö sëmbë a wan wajawaja dendu,

di ten de ta feti u puu dee Loomë lanti a de liba. Nöö hën mbei de bi söötö de.

⁸ Di juu dë, hën dee hia sëmbë dee bi ko a Masa Jesosi baka di de ta tjëen go a Gaama Pilati dë, hën de hai ko möön zuntu ku di wosu hën de bai taa: “Du da u kumafa i bi guwenti e, Gaama.”

⁹ Nöö hën Gaama hakisi de taa: “Ambë un kë mi musu lusu da unu? Un kë mi lusu di kõnu fuunu aki nö?”

¹⁰ Fa a hakisi de di soni dë, a hakisi sö biga a sabi taa na dee sösö sinkii sëmbë dë bi tja Masa Jesosi ko dë. Ma dee Gaan Begima bi tjëen ko fu di de ta haun ku ën hedi.

¹¹ Ma nöö di juu dë, dee Gaan Begima dë a dee sëmbë dendu naandë ta da de faja taa: “Un ta piki taa Balabasi e! Un piki taa Balabasi, hën a musu lusu.”

Nöö hën dee sëmbë seti ta bai ta taki da di gaama taa: “Balabasi hën i musu lusu e!”

¹² Nöö hën di gaama hakisi taa: “Nöö andi mi musu du ku di sëmbë un ta kai di kõnu fuunu aki?”

¹³ Hën de bai taa: “Pekëen a lakpa pau! Pekëen a lakpa pau kii e!”

¹⁴ Hën Gaama toona hakisi taa: “Faandi mbei un taki sö? Un hogi a du?”

Hën de bai möön taanga taa: “Pekëen a lakpa pau kii e!”

¹⁵ Wë nöö di gaama kë u dee sëmbë hati musu kötö, hën a lusu Balabasi puu a di dunguwosu da de. Nöö hën a manda dee sodati hën de wipi Masa Jesosi wan gaan taku wipi te de kaba. Nöö hën Gaama butëen a dee sodati maun awaa fu de tjëen go peka a lakpa pau.

Aki dee sodati ta mbei

*Masa Jesosi fa.**Mat. 27:27-31; Joh. 19:2-3*

¹⁶ Nöo hën dee sodati tei Masa Jesosi hën de tjëen go a wan apaiti kamba u di wosu u di gaama. Nöo hën de kai hii di sodati lö u de tuu ko makandi.

¹⁷ Nöo hën de tei wan baaubaau koosu sö kumafa könu ta bisi, hën de bisi Masa Jesosi te de kaba. Nöo hën de tei wan tatai ku maka hën de lolu ën te de kaba mbei kuma könu kaapusa, tuusi nëen hedi.

¹⁸ Nöo hën de ta hoi ën a sipootu awaa. De ta wai maun dëen ta taki taa: “Odi o, könu! Odi o, könu u dee Dju!”

¹⁹ Nöo hën de tei wan pau, hën de ta naki ën a hedi. Nöo de ta tunta nëen fesi, de ta saka ta tjökö kini nëen fesi a goon ta mbei kuma de ta dëen lesipeki.

²⁰ Nöo di de kaba u mbei ën fa sö kaa, nöo hën de toona puu di koosu de bi bisi nëen sinkii, nöo hën de bisi di fëen seei koosu dëen baka. Nöo hën de tjëen puu a di köndë ganda go a döösë u de go pekëen a lakpa pau awaa.

*Aki de tja Masa Jesosi go peka**a lakpa pau.**Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Joh. 19:17-27*

²¹ Nöo hën de nango ku ën te wan pisi, hën de miti ku wan womi de kai Simon. A kumutu a kamian ta ko a ganda. Di womi aki, a dë u wan köndë u Afikan de kai Sileni, nöo a dë di tata u Lufusi ku Alekesani. Nöo fa a ta pasa naandë, hën dee sodati duwengi ën faa musu tja di lakpa pau u Masa Jesosi dëen, biga Masa Jesosi ko suwaki te an sa tjëen möön.

22 Nöo hën dee sodati ta tja Masa Jesosi go tee a wan kamian de kai Golugata, hën da Hedibonu Kamian, sö de kai di kamian naandë.

23 Nöo di de ko dou, nöo hën de mökisi win ku wan pei deesi dëen faa musu bebe, „be di sinkii hati fëen musu bösö,„ ma nöo Masa Jesosi an kë bebëen.

24 Nöo hën dee sodati kandi ën a di lakpa pau peka awaa, hën de hopo di pau taanpu a pë. Nöo a baka u di dë, hën de ta tuwé löt_u luku ambë o wini dee koosu u Masa Jesosi di de bi puu nëen sinkii buta dë. Nöo sö de paati dee koosu fëen te de kaba.

25 Nöo di ten de peka Masa Jesosi a di lakpa pau dë, nöo a bi dë wan pisiten u nëigi juu mamate sö.

26 Nöo de bi sikifi wan soni a wan paanga pisi peka a di lakpa pau hedi naandë, de sikifi taa JESOSI, DI KÖNU U DEE DJU, HËN DISI. Biga sö dee Loomë lanti bi guwenti u piki sëmbë faandi mbei de peka di sëmbë a di lakpa pau.

27 Wë nöo fa de du ku Masa Jesosi dë, nöo de peka tu oto sëmbë buta nëen bandja, wan dë nëen leti maun së, di otowan dë nëen töötömaun së. Dee sëmbë dë, de bi ta kii sëmbë ta tei soni u de, hën mbei de ta kii de a sö wan fasi. [

28 Nöo sö a ko pasa leti kumafa Masa Gaangadu Buku bi taki gaanduwe u di Sëmbë di Gadu o manda ko taa: “De o kondëen makandi ku dee takulibima.”]

29 Nöo sëmbë ta waka ta pasa naandë, nöo de ta lafu Masa Jesosi seei, de ta seki hedi ta lei finga nëen ta taki taa: “Luku, i bi ta taki taa joo booko di Wosu u Gadu nöo a dii daka dendu joo toona mbei ën baka. Na sö i bi taki nö?”

30 Wë nöö be i saka kumutu a di lakpa pau di i a' makiti sö!"

31 Söseei dee Gaan Begima ku dee Sabima u Wëti ta taki tu. De taa: "Fa a sai naandë, a bi ta heepi oto sëmbë ta puu de a sitaafu, na sö nöö? Wë nöö andi mbei an sa heepi ën seei?"

32 Biga ee hën da di Paamusi Könu tuu, nöö be a saka kumutu a lakpa pau ko a goon be u si, nöö woo biibi nëën liba." Söseei de tu womi dee dë pekapeka ku ën naandë ta taki soni ta tjökö ën tu.

Aki ta lei fa Masa Jesosi dëdë

ku andi pasa di ten dë.

Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Joh. 19:28-30

33 Wë nöö a di sonuati tuwalufu juu, nöö hën wan gaan dungu ko kai a goonliba kankan, nöö a dë sö teee dii juu sapate.

34 Nöö hën Masa Jesosi bai taanga, a taki a di töngö fëën taa: "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" Hën kë taki: "Gadu e, di Gadu u mi, andi mbei i bia baka disa mi sö?"

35 Nöö dee sëmbë dee dë taanputaanpu naandë, de jei fa a bai "Eloi," hën so u de taa: "Un haika, a ta kai di fesiten tjabukama fuu de kai Elia e, faa ko puu ën a di lakpa pau."

36 Nöö hën wan sëmbë sai dë kule go tuusi wan sipönsu a wan asin mbeimbei di de abi naandë, hën a fingëen a wan papai tëndë go a Masa Jesosi buka faa tjupa. Nöö hën a taa: "Söö. Un boo tan luku ee Elia o ko puu ën a di lakpa pau tuu."

37 Ma nöö hën Masa Jesosi bai wan pasi möön a wan taanga töngö te a kaba, nöö hën böö fëën koti awaa. A dëdë pii.

38-39 Nöo di oposii, di hedima u dee sodati, a sai leti taanputaanpu a Masa Jesosi fesi naandë. Nöo di a jei fa a bai, a si di fasi fa a dëdë naandë, nöo hën a taa: “Aai, di sëmbë i si de kii aki, Mii u Gadu wë a bi dë tuu e.”

Di juu dë, nöo de bi abi wan gaan degi gaan koosu a di Wosu u Masa Gadu a Jelusalen naandë, ta tapa di kamian u di wosu ka di Kaba Hei Begima ku Gadu ta miti wan pasi a wan jaa, fu sëmbë an sa go nën dendu. Nöo fa Masa Jesosi böo koti dë, hën wantewante di gaan degi koosu dë tënë a tu pisi kumutu a liba ala zalalaa te kisi goon, disa di kamian hoo. Sö wan gaan soni pasa a di ten naandë.

⁴⁰ Nöo wanlö mujëe bi dë taanputaanpu te a longi ala ta luku fa Masa Jesosi ta dëdë. Wan u dee mujëe de kai Salome, wan da Malia, di u di köndë de kai Magidala, ku wan oto Malia, di mama di bi pali Josëfu ku di piki baaa fëen de kai Jakobosi.

⁴¹ De dii mujëe aki sö bi ta waka a Masa Jesosi baka a di pisiwata de kai Galilea ta sölugu ën a sëmëni fasi. Nöo wanlö oto mujëe bi ko ku de tu, fa de bi ko a Jelusalen naandë, nöo sö de tuu bi sai naandë ta luku dee soni de ta pasa.

Aki ta lei fa de bei Masa Jesosi.

Mat. 27:57-61; Luk. 23:50-56; Joh. 19:38-42

⁴² Nöo fa dee soni ta pasa aki, nöo saba ta kisi kaa. Biga fa i si sonu o go dë, nöo saba kai a goon, nöo de an o sa du soni möön. Nöo dee Dju sëmbë ta seeka gaanfa da di lö saba dë, fu di a ta kai a di ten u di Pasika.

⁴³ Nöo di juu dë wan womi de kai Josëfu u di köndë de kai Alimatea bi dë a Jelusalen naandë.

Di womi aki, a dē wan u dee möön hebi kuutuma u dee Dju sēmbē. Nöo a dē wan sēmbē ta dini Masa Gaangadu seei, biga a dē ta luku di ten di di Njunjun Tii fēen o ko a goonliba. Sö wan sēmbē di Josēfu aki bi dē. Wē nöo di a si taa Masa Jesosi dēdē, di saba ta ko saaa sö seei, hēn mbei a tei hati waka langalanga go a Gaama Pilati. Nöo hēn a hakisi ēn taa, gaantangi be a dēen di dēdē sinkii u Masa Jesosi faa tja go bei.

⁴⁴ Wē nöo fa Josēfu hakisi di soni dē, nöo a foondo di gaama möönsö, biga an kē piki taa Masa Jesosi dēdē sö hesi. Nöo hēn a kai di oposii hakisi ēn ee a dēdē kaa, nöo hēn di oposii piki ēn taa aai, a dēdē tuu.

⁴⁵ Nöo di Gaama jei sö, hēn a da Josēfu pasi faa musu go tei di dēdē sinkii fēen tja go bei.

⁴⁶ Nöo hēn Josēfu kumutu dē, hēn a go bai wan pei finu weti wojo koosu. Nöo hēn de go puu di dēdē sinkii u Masa Jesosi a di lakpa pau, hēn de lolu ēn te de kaba ku di weti koosu. Nöo hēn de tjēen go buta a wan sitonu baaku dendu di de bi diki seeka u bei sēmbē. Biga a di fasi dē dee Dju bi ta bei dēdē. Nöo di de du sö te de kaba, hēn de lola wan gaan gindi sitonu tapa di baaku buka buuu.

⁴⁷ Nöo di juu naandē, de tu Malia dee u bi taki dē, de dē leti naandē ta luku ka de buta di sinkii u Masa Jesosi.

Nöo da sö wanlö gaan soni pasa a di daka naandē.

16

Aki wanlö mujëe ko jei taa

Masa Jesosi weki baka.

Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Joh. 20:1-10

¹ Nöö hën de njan di saba daka te de kaba, nöö hën Malia u Magidala, ku Salome, ku di oto Malia, di mama u Jakobosi, nöö hën de go bai pepei sumëë suti soni u de musu go sakwi a di dëdë sinkii u Masa Jesosi kumafa di guwenti u dee Dju sëmbë dë.

² Nöö hën di dobooko fëen, a di fosu daka u di wiki dë, nöö hën dee mujëë tei pasi ta waka nango a di geebi. Di ten naandë, sonu bi ta ko kaa.

³ Nöö fa de ta waka nango, nöö de ta hakisi deseeri taa: “Mujëë, fa woo go aki, nöö ambë seei woo feni heepi u lola di gaan gindi sitonu puu a di baaku buka, fuu sa go nëen dendu?”

⁴ Nöö hën de naki tee de ko zuntu ku di geebi. Hën de ko si taa di gaan sitonu di bi dë a di baaku buka, a dë te a wan së ala. Di baaku fika hoo.

⁵ Hën de denda go a di baaku. Nöö hën de si wan basia u Masa Gaangadu köndë leti naandë kuma wan njönku kijoo sò, a dë sindosindo a letimaun së a di baaku dendu. Fa a sai dë, a dë bisibisi ku wan langa djakiti zëëë sò, wetiweti faan. Nöö dee mujëë panta seei.

⁶ Nöö hën di basia fan ku de, a taa: “Wan panta sò e, dee mujëë. Na Jesosi u Nazalëti un ta suku ö, di sëmbë di de bi peka a di lakpa pau kii? Wë an dë aki möön e. A weki baka a dëdë. Un luku ka de bi bei ën aki. Un si taa a dë aki möön nö?”

⁷ Hën a taki da de taa: “Un toona go, nöö un go piki dee bakama fëen te dou ku Petuisi tu e, taa a o go a Galilea. Nöö ala unu ku ën o miti kumafa a bi taki da unu. Sö fuun taki da de.”

⁸ Nöo di dee mujëe jei a taki sö, nöo a toobi de. De fëëë seei. Nöo hën de kumutu a di baaku dendu ko a döo, hën de kule vililili go. De panta tee de an konda da na wan sëmbë andi de bi si dë.

Aki sëmëni sëmbë si taa

Masa Jesosi weki baka.

Mat. 28:9-10, 16-20; Luk. 24:13-53; Joh. 20:11-23; Tjab. 1:6-11

[⁹ Wë nöo fa Masa Jesosi bi weki baka a dëdë dë a di fuuku mamate u di fosu daka u di wiki, nöo Malia u Magidala hën bi da di fosu sëmbë di si ën ku wojo taa a weki baka tuu. Di mujëe dë, a fesi a bi dë ku sëbën gadu nëën hedi, nöo hën Masa Jesosi bi jaka de puu.

¹⁰ Nöo hën fa di mujëe si ën naandë, nöo hën a kule go wante a dee bakama u Masa Jesosi ka de bi go ta kusumi ta këë. Nöo hën a go konda da de taa sö a si Masa Jesosi gbolo, a weki baka a dëdë.

¹¹ Ma fa dee bakama jei taa Masa Jesosi dë ku libi dë, Malia seei si ën, ma töku de an biibi.

¹² Nöo hën a baka u di dë, hën Masa Jesosi tjëën seei go lei tu oto sëmbë möön. Dee sëmbë aki bi «kumutu a Jelusalen ganda» ta waka nango, nöo hën Masa Jesosi ko a de ko ta fan ku de kuma wan hii oto sëmbë. «Ma nöo te u kaba fëën nöo hën de ko si taa hën di dë tuu, a weki baka a dëdë.»

¹³ Nöo hën de toona go a Jelusalen wante go konda da dee bakama taa sö Masa Jesosi weki baka a dëdë tuutuu, de bi si ën. Ma tökusee dee bakama an kë piki.

¹⁴ Nöo baka u di dë, hën dee ëlufu bakama bi dë a tafa ta njan a wan kamian. Te u de kë mëni, hën

Masa Jesosi dou a de dendu naandë kaa. Nöö hën a gandji da de fu di de an bi ta biibi. A bai de fu di de bi abi taangajesi sö te de an kë piki dee sëmbë dee bi konda di soni da de taa sö a weki baka a dëdë.

¹⁵ Nöö hën a fan ku de taa: “Söö. Wë nöö awaa un musu paaja go a hii köndë u goonliba e, go konda di Bunu Buka u mi da hii sëmbë.

¹⁶ Nöö di sëmbë di o biibi tei dopu, nöö hën Gadu o da libi u teego. Ma nöö di sëmbë di an biibi möönsö, nöö hën o kisi sitaafu a Gadu fu teego.”

¹⁷ Nöö hën a taki da de möön taa: “Dee soni aki sö o ta pasa a dee sëmbë dendu dee o biibi mi tuutuu. De o kisi kaakiti a Gadu u de ta du pepei foondo wooko. Biga de o ta jaka dee gadu ta kisi sëmbë a hedi. De o ta fan a wanlö oto töngö di de an bi sabi wan daka.

¹⁸ Ee de panjan hogi sindeki ku maun, ma soni an o du de. Ee de bebe taku soni seei, ma an o du de hogi. De o buta maun a dee sikima hedi begi da de, nöö de o ko bëtë. Hii dee soni aki sö o ta pasa a dee biibima dendu u lei taa di wöutu de ta konda dë, a Gadu a kumutu tuu.”

¹⁹ Nöö sö Masa Jesosi fan ku dee bakama fëen te a kaba. Nöö di a manda de sö kaa, nöö hën Gadu hopo ën tja go a liba, hën a go sindo a di letisë maun u Gadu.

Nöö hën dee bakama waka go a hii köndë go konda di Buka.

²⁰ Nöö Masa heepi de seei, a da de maun a di wooko. Biga de du sëmëni foondofondo wooko u lei taa di buka de ta konda naandë, a Gadu a kumutu tuutuu.

Da sö.]

Gadu Buku

New Testament in Saramaccan (NS:srm:Saramaccan)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Saramaccan

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Saramaccan

srm

Suriname

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Saramaccan

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

34d0907e-4b31-5f4f-b863-1c52b958344e